

VOCEA AUTORITĂȚILOR LOCALE

BULETINUL INFORMATIV AL CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA nr. 1 (28), 2016

Puterea în APLicare/spre o autonomie locală reală

SCOTT JOHNSON: „PRIMARII TREBUIE SĂ PUNĂ PRESIUNE ASUPRA GUVERNULUI PENTRU A CONTINUA PROCESUL DE DESCENTRALIZARE A PUTERII.

ACEASTĂ PRESIUNE, PRIN INTERMEDIUL CALM, VA REUȘI SĂ ADUCĂ SCHIMBAREA!”

Scott Johnson a condus Proiectul USAID de susținere a Autorităților Locale din Moldova (LGSP) în perioada 2012-2015. Colonel în rezervă și o personalitate inspirațională, a ajuns în țara noastră după un drum lung prin mai multe state ale lumii. Scott Johnson a acumulat o experiență impresionantă în domeniul administrației publice, activând în calitate de manager de oraș în Portsmouth, Ohio, Oklahoma City și Cincinnati, SUA. A activat în cadrul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională în România, Irak și Afganistan, implementând proiecte care au impulsivat schimbarea în activitatea APL din aceste țări. La sfârșitul misiunii în RM, Scott Johnson a răspuns la mai multe întrebări privind desfășurarea procesului de descentralizare.

Dvs. ați activat în calitate de manager de oraș în SUA, v-ați implicat în proiecte importante pentru domeniul APL în Irak, Afganistan și România. În comparație cu aceste țări și prin prisma acestei experiențe, cum vedeți administrația publică locală în Moldova?

Autoritățile publice locale din Moldova au anumite similitudini, în special cu sistemul din Afganistan. Respectiv, APL dețin o putere foarte mică, și asta deoarece sistemul existent, în mare parte, presupune că autoritatea trebuie să fie transmisă în jos de la nivelul central. Administrația publică din România poate fi comparată

cu cea din Republica Moldova din perspectiva că, acum aproximativ 20 ani, era, la fel, foarte centralizată. Însă, administrația publică din România a devenit substanțial mai puțin centralizată în ultimii ani, astfel încât dispune de o abilitate mult mai mare de a-și gestiona activitățile și de a-și exploata sursele locale de venit de sine stătător. Edilii locali își pot stabili singuri taxele locale, fără necesitatea vreunei aprobări din partea autorităților centrale. Astfel, aceștia își pot bugeta propriile finanțe și cele transferate de la Guvern, fără vreun acord prealabil cu autoritățile centrale sau județene.

Continuare în pag. 2

SCOTT JOHNSON: "PRIMARII MOLDOVENI, LA ÎNCEPUT, ÎMI PĂREAU FOARTE PESIMIȘTI, CONVINȘI CĂ SUNT SUBFINANȚAȚI, NU DISPUN DE PERSONALUL NECESAR ȘI AU O PUTERE MULT PEA MICĂ PENTRU A OBTINE CEVA. DUPĂ ACEȘTI CÂȚIVA ANI, PE CARE I-AM PETRECUT ÎN REPUBLICA MOLDOVA, VĂD O SCHIMBARE SESIZABILĂ, PALPABILĂ A ATITUDINII LOR!"

SCOTT JOHNSON: „PRIMARI TREBUIE SĂ PUNĂ PRESIUNE ASUPRA GUVERNULUI PENTRU A CONTINUA PROCESUL DE DESCENTRALIZARE A PUTERII.

ACEASTĂ PRESIUNE, PRIN INTERMEDIUL CALM, VA REUȘI SĂ ADUCĂ SCHIMBAREA!”

APL sunt libere să facă orice îmbunătățiri au nevoie, să contracteze credite conform necesităților locale și să-și ramburseze creditul în perioada în care beneficiază de proiect. Acest sistem permite ca oamenii care se bucură de îmbunătățiri, spre exemplu, de o clădire nouă, să achite pentru aceasta. În Moldova situația este diferită: primăria trebuie să aibă banii în buget pentru a implementa o îmbunătățire. Sistemul din România, la fel ca și cel din SUA, este superior prin faptul că oferă oportunitatea autorităților locale să investească în infrastructură, asigurându-se că plătitorii sunt totodată și beneficiarii. Moldova nu dispune de un sistem la fel de democratic ca cel din SUA, nici măcar ca cel din România. Dar este unul mai democratic decât cel din Afganistan. Există o mică influență etnică, dar nu este la fel de vicioasă ca în Afganistan.

Care au fost primele impresii despre Moldova și primarii săi?

La prima impresie, țara dumneavoastră mi-a părut foarte asemănătoare cu România, dar și foarte diferită de statul vecin. Primarii moldoveni, la început, îmi păreau foarte pesimiști, conștienți că sunt subfinanțați, nu dispun de personalul necesar și au o putere mult prea mică pentru a obține ceva. După acești câțiva ani, pe care i-am petrecut în Republica Moldova, văd o schimbare sesizabilă, palpabilă a atitudinii lor. Cel puțin pe primarii din orașele cu care am lucrat îi văd total optimiști în privința a ceea ce pot obține de sine stătător împreună cu echipa APL. Ei încă se mai simt subfinanțați, simt încă lipsa de suficientă autoritate, dar au o gândire pozitivă, au o mai mare încredere în forțele proprii și în abilitatea de a schimba ceva în sistem și de a îmbunătăți nivelul serviciilor pentru cetățeni. Aceas-

SCOTT JOHNSON: "PRESTATORII DE SERVICII S-AU POMENIT ÎNTR-UN CERC VICIOS FĂRĂ CAPĂT. EI NU POT ACOPERI CHELTUIELILE CURENTE, NU-ȘI POT PERMITE EFICIENTIZAREA ȘI CREȘTEREA CALITĂȚII ȘI NICI NU POT COLECTA BANII NECESARI PENTRU A CORECTA ACEASTĂ SITUAȚIE. ASTFEL, FĂRĂ O ASISTENȚĂ EXTERNĂ SUBSTANȚIALĂ AR FI PROBABIL IMPOSIBIL DE A REZOLVA ACEASTĂ PROBLEMĂ!"

ta este o schimbare semnificativă produsă într-un timp relativ scurt.

Care vi se par principalele obstacole și probleme în domeniul prestării serviciilor publice la nivel local?

Prima și cea mai evidentă problemă este că infrastructura de prestare a serviciilor publice este aproape total uzată, neoperațională, ineficientă și în necesitate stringentă de înlocuire. Și anume înlocuire, nu reparare. În majoritatea cazurilor este într-o stare deplorabilă și uzată pentru a mai fi desfășurate îmbunătățiri sau reabilitări cosmetice. Acest aspect reprezintă o provocare serioasă pentru autoritățile locale. Din cauză că serviciile se află sub orice nivel, majoritatea cetățenilor nu sunt dispuși să achite pentru ele. Ei nu-

și permit să plătească mai mult pentru a spori calitatea serviciilor respective, iar dacă lucrurile rămân la același stadiu, ei refuză să dea bani în general. Astfel, prestatorii de servicii s-au pomenit într-un cerc vicios fără capăt. Ei nu pot acoperi cheltuielile curente, nu-și pot permite eficientizarea și creșterea calității și nici nu pot colecta banii necesari pentru a corecta această situație. Astfel, fără o asistență externă substanțială ar fi probabil imposibil de a rezolva această problemă.

Care este primul lucru pe care îl faceți atunci când vizitați o nouă țară?

Eu privesc atent parcurile, urnele de gunoi, urmăresc sistemul de transport public, iluminatul public, scurgerile de apă pluvială, deoarece toate aceste aspecte vorbesc despre cât de bine operează/funcționează autoritățile locale.

În timpul Întâlnirii Trimestriale a Primarilor ați împărtășit câteva idei despre construirea relației de succes Primar- Consiliu Local. Ca o concluzie, ce sfaturi-cheie ați oferi primarilor pentru a îmbunătăți comunicarea cu consilierii?

Cheia unei relații bune între un Primar și Consiliul Local, oriunde în lume, este comunicarea. Oricât de mult s-ar discuta cu membrii Consiliului, este mereu loc de mai bine. Așa cum un consiliu este un organism deliberativ, un grup, și un primar este o persoană - primarul are întotdeauna libertatea individuală de acțiune. Și membrii acestui grup devin un pic invidioși pe acest lucru. Consiliul, însă, are capacitatea de a face viața unui primar foarte dificilă. De consilieri depinde rezolvarea mai

SCOTT JOHNSON: „ÎN PATRU ANI AM OBSERVAT CĂ PRIMARIII AU DEVENIT MULT MAI INOVATIVI ȘI CONȘTIENȚI ÎN CEEA CE SUNT CAPABILI SĂ FACĂ!”

multor probleme, astfel încât primarul să poată activa și acționa. Este vorba aici și de un aspect foarte important, și anume aprobarea bugetului. Astfel, dacă nu există o relație cooperantă între Consiliu și Primar, atunci Consiliul va avea numeroase rezerve la acest capitol. Printr-o comunicare eficientă, Consiliul va fi mai puțin tentat să pună piedici. În cazul în care Consiliul se va simți parte a tuturor deciziilor, acesta va fi mai încrezător atunci când vine momentul pentru a obține aprobarea acestora. Ei vor simți că Primarul și Consiliul sunt o echipă, nu doi concurenți.

Sunt aproape 4 ani de când vă aflați în Republica Moldova și de când este implementat Proiectul LGSP. Ați observat evoluții în mentalitatea și expertiza pe care o dețin autoritățile locale?

Atitudinea de astăzi și cea de acum 4 ani sunt foarte diferite. Primarii sunt mult mai activi acum. Ei sunt predispuși să facă, să realizeze și să îmbunătățească mai mult. Ei au mai multă autoritate decât acum patru ani datorită modificărilor legislative. Unii primari au devenit foarte activi în ceea ce privește exercitarea acestei autorități. În patru ani am observat că primarii au devenit mult mai inovativi și conștienți în ceea ce sunt capabili să facă. Am urmărit că unii edili au dat dovadă de abilitate și perspicacitate și au știut să profite din plin de asistența în gestionarea activelor publice, astfel încât astăzi

își exploatează mult mai eficient activele pe care le deține orașul. Și ei fac asta în beneficiul cetățenilor. Am văzut orașe care au devenit mult mai bune în gestionarea lichidității, modul în care se evită insuficiențele și excesele. Și avantajele descentralizării sunt mult mai evidente la moment. Primarii priveau descentralizarea ca pe o situație în care Guvernul le permite să facă mult mai multe lucruri, neoferind, însă, totodată și resursele necesare pentru a le îndeplini. Astfel, ei vedeau descentralizarea ca pe un instrument care îi va face să arate prost în fața cetățenilor. Dar cred că această atitudine s-a schimbat. Convingerea că mai multă autoritate înseamnă mai multă abilitate de gestionare a finanțelor a devenit proprie primarilor de astăzi. Și această atitudine devine din în ce mai universală și mai accentuată. Primarii

înțeleg că pot activa la fel ca și colegii lor din România. Dacă ei vor continua să pună presiune asupra Guvernului pentru a con-

SCOTT JOHNSON: "CONVINGEREA CĂ MAI MULTĂ AUTORITATE ÎNSEAMNĂ MAI MULTĂ ABILITATE DE GESTIONARE A FINANTELOR A DEVENIT PROPRIE PRIMARILOR DE ASTĂZI. ȘI ACEASTĂ ATITUDINE DEVINE DIN ÎN CE MAI UNIVERSALĂ ȘI MAI ACCENTUATĂ. CONGRESUL AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA ARE UN ROL CHEIE ÎN ACEST PROCES!"

tinua procesul de descentralizare a puterii către primari vor reuși să aducă schimbarea. Și asociațiile Autorităților Locale, așa cum este Congresul Autorităților Locale din Moldova, au un rol cheie în acest proces.

Cum vedeți viitorul descentralizării în Republica Moldova?

Eu sunt convins că continuarea procesului de descentralizare este inevitabilă. Întrebarea este cât de rapid se va întâmpla acest lucru. În ultimii patru ani acest proces a decurs prea lent. Va fi acest proces mai rapid în următorii 4 ani? Eu, cu certitudine, cred asta.

Care sunt doleanțele și recomandările pe care ați vrea să le împărtășiți primarilor din Moldova?

Speranța mea este că creșterea autorității APL va spori gradual democrația directă în Moldova și aceasta va conduce la îmbunătățirea serviciilor publice, a calității vieții și a standardelor de trai. Autoritățile locale pot face multe, dar ele nu pot face totul. Autoritățile locale au capacitatea de a-și face lucrul substanțial îmbunătățit. Cred că în 5 ani primăriile pot deveni mult mai puternice și mai prospere. Există suficiente exemple în țările europene vecine: Bulgaria, România, Cehia, Slovacia, Ungaria. Nu există vreun motiv pentru care același lucru nu ar fi posibil în Moldova.

Care este motto-ul Dvs în viață?

Mi-a rămas adânc în memorie un citat pe care l-am auzit atunci când lucram în Orientul Mijlociu și Asia, citat al lui Thomas Edward Lawrence, un ofițer al Armatei Britanice, cunoscut ca Lawrence de Arabia: "Mai bine să-i lăsăm să facă ei de sine stătător imperfect, decât să facem noi perfect în locul lor, deoarece este țara lor, viața lor și timpul nostru aici este scurt". Acest gând cred că este unul potrivit pentru toți cei care oferă asistență unei țări.

CALM, PARTENER USAID ÎN

În data de 4 septembrie 2015, Proiectul USAID de Susținere a Autorităților Locale din Moldova (LGSP) și Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), au semnat un Memorandum de Colaborare.

Procedura de semnare a avut loc în cadrul Întrunirii Trimestriale a Primarilor de Orașe. Astfel, organizarea și desfășurarea întâlnirilor și dezbaterilor cu participarea primarilor de orașe se va face sub egida CALM.

Documentul a fost semnat de Scott Johnson, directorul LGSP Moldova, și Tatiana Badan, președinte CALM, primar de Selemet. Prin cooptarea CALM, USAID asigură continuitatea acțiunilor, activităților, instrumentelor, și a practicilor implementate de către LGSP în beneficiul comunităților, a menționat Scott Johnson.

Oficialul a mai menționat că scopul acestui proiect este de a îmbunătăți guvernarea locală, astfel că LGSP va oferi în continuare programe de excelență în administrarea locală pentru dezvoltarea capacităților primărilor din orașe.

De cealaltă parte, Tatiana Badan s-a arătat convinsă că această colaborare nu numai că va contribui la dezvoltarea capacităților și performanțelor CALM, dar și va asigura o consolidare masivă a primarilor de orașe care, sub egida organizației, vor aborda problemele cu care se confruntă și vor identifica soluții pentru acestea. Ulterior, CALM, grație expertizei de care dispune, dar și a experienței, va promova interesele primărilor la nivel central, dar și pe plan internațional. Badan a venit către primari cu un îndemn: "Vă sugerăm să fiți activi, să vă implicați, să veniți către CALM cu problemele specifice cu care vă confrunțați. Le vom studia, vor organiza anumite ședințe, în cadrul cărora experții vă vor oferi răspunsuri și soluții."

În baza aceluiași memorandum semnat, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), organizație reprezentativă a APL, va crea și consolida Rețeaua Orașelor.

Primarii celor 32 orașe-centre raionale au participat activ la acest eveniment, aducând cu sine practicile pozitive și istoriile de succes din localitățile sale. Participanții, indiferent de culoarea politică și experiența ca primar, au pus pe masa de discuții problemele comune orașelor, ce țin de îmbunătățirea managementului financiar și a serviciilor publice, și au fost căutate căi de soluționare a lor. În cadrul ședinței s-au discutat subiecte

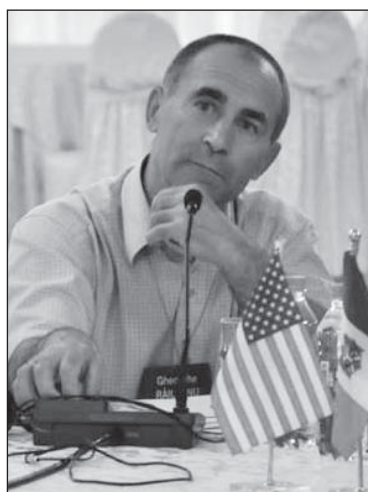

Viorel FURDUI, director executiv CALM:

UNA DIN SARCINILE NOASTRE COMUNE ESTE SĂ NE FOCUSĂM PE ACEST POTENȚIAL – PÂRGHILE DE MAJORARE A VENITURILOR LOCALE ȘI SĂ ABORDĂM PUNCTUAL TOATE BARIERELE CARE STAU ÎN CALEA PRIMARILOR ÎN ATINGEREA ACESTUI DEZIDERAT

„Dacă noi vrem ca în 2016 să se producă anumite schimbări în domeniul finanțelor publice locale, trebuie de întreprins acțiuni mult mai devreme, deoarece este perioada când se fac prognozele, când se introduc anumite modificări în politica bugetar-fiscală. Una din

care vizează prioritățile de dezvoltare, așteptările primarilor de la proiectul menționat, precum și identificarea unor strategii de durată în domeniul APL.

Gheorghe RĂILEANU, primar de Cimișlia:

DIN CAUZA BIROCRĂȚIEI ȘI SUPRAASIGURĂRII, ÎN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ, VITEZA BANILOR NU ARE NICIO IMPORTANȚĂ. FINANȚELE PUBLICE LOCALE AU UN SPECIFIC, IAR O OPERAȚIUNE FINANCIARĂ POATE DECURGE 3 LUNI!

„Mulțumesc mult pentru suport USAID. Din anul 2013, acest proiect reprezintă o oportunitate reală pentru noi, aducând instrumente inovatoare pe cele trei componente de bază. Suntem foarte bucuroși că beneficiem de

asistența proiectului în elaborarea Planului local de acțiuni, a Planului de dezvoltare urbană integrată și a Planului durabil de eficiență energetică. Astfel, am putut spori capacitățile actorilor locali și să accesăm mai multe proiecte și fonduri europene. Aș vrea să mă adresez primarilor care sunt la primul mandat, cu mici reflecții asupra finanțelor publice. Unii dintre Dvs. vin din mediul de afaceri, acolo unde afacerile se fac mult mai repede. În economia reală viteza banilor este un factor foarte dominant. În administrația publică locală, viteza nu are nicio importanță. Din cauza birocrăției, din cauza supraasigurării... Finanțele publice locale au un specific, și anume când practic o operațiune financiară poate decurge 3 luni. Ce bani avem, de unde îi luăm? Știm că avem bani, salariați, active... Bani îi putem primi din venituri

proprii, finanțări cu destinație specială și transferurile cu destinație generală. Sunt venituri pe care nu putem să le majorăm mult, este un plafon până unde putem ajunge. În republică avem o situație extraordinar de complicată, dar nu suntem nici capabili să avem o evidență bună a patrimoniului ca să obținem venituri mai multe. În primul rând, m-aș referi la pământ. Cei care arendează pământ ară mai mult, persoanele arăta și drumurile pe câmp... De 8 ani și jumătate sunt primar și observ cum zeci de hectare de pământ sunt folosit abuziv. În același timp, este un domeniu care ne-ar putea aduce venituri, dacă ar fi o ordine în acest sens. Revigorarea activității economice ar fi încă o soluție pentru suplinirea bugetelor locale. Este un demers serios, care merită abordat, dar efectele nu sunt imediate.

sarcinile noastre comune este să ne focusăm pe acest potențial – pârgurile de majorare a veniturilor locale și să abordăm punctual toate barierele care stau în calea primarilor în atingerea acestui deziderat. Toate lucrurile s-au blocat la etapa consolidării bazei bugetar-fisca-

PROCESUL DE SUSȚINERE A APL

le. Aici fac referință la impozitele pentru persoane fizice. Pentru orașe aceste 20 la sută este prea puțin. Al doilea aspect – autorităților locale nu le revine nimic din impozitul pentru persoane juridice. În plus, taxa pentru drumuri ar fi o sursă de venit foarte importantă pentru APL. La moment, aceasta se repartizează excesiv de centralizat și în lipsa unor criterii transparente. Sunt teme pe care trebuie să le discutăm tranșant cu Ministerul Finanțelor, Parlamentul, Guvernul. Aici o să avem nevoie de susținerea dvs.”

pe care le atestăm, multe dintre care sunt identice pentru fiecare oraș. Cele mai importante pentru orașul pe care-l gestionez se referă la infrastructura drumurilor, care sunt foarte degradate și necesită mai multe investiții, la necesitatea elaborării planului urbanistic general. Vreau să aduc mulțumiri proiectului pentru finanțarea în proporție de 40 la sută a acestor lucrări, un suport esențial pentru dezvoltarea orașului. O altă prioritate este construirea sistemului de canalizare și lărgirea capacității stației de epurare. La fel, vom

Nicolae MELNIC, primar de Călărași:

ACEASTĂ ÎNTÂLNIRE ARE UN EFECT DE MULTIPLICARE, DATORITĂ PRIMARILOR CARE ÎȘI ÎMPĂRTĂȘESC EXPERIENȚA, IAR CALM TREBUIE SĂ FIE ÎN FRUNTE, SĂ NE UNEASCĂ, PENTRU CĂ ARE LA DISPOZIȚIE EXPERTIZA NECESARĂ, DAR ȘI O CREDIBILITATEA TOT MAI MARE ÎN RÂNDUL EDILILOR!

de epurare. Tot în această perioadă am construit peste 10 kilometri de traseu de canalizare. Avem în continuare pe ordinea de zi problema aprovizionării cu apă, deoarece o parte din populație nu are deocamdată acces la rețea. În acest sens, am elaborat un proiect, care este sprijinit de Fondul Ecologic și sperăm în scurt timp să rezolvăm această problemă a cetățenilor. Această întâlnire are un efect de multiplicare, datorită primarilor care își împărtășesc experiența, iar CALM trebuie să fie în frunte, să ne unească, pentru că are la dispoziție expertiza necesară, dar și o credibilitate tot mai mare în rândul edililor!”

Victor SĂU, primar de Soroca:

TREBUIE SĂ INSISTĂM CA ALEGEREA VICEPRIMARILOR SĂ SE FACĂ PRIN DISPOZIȚIA PRIMARULUI, PENTRU CĂ DOAR ASTFEL POATE FI CREATĂ CU ADEVĂRAT O ECHIPĂ CARE TRAGE ACELAȘI CAR!

„Nu este ușor să fi încă o dată ales și să menții mandatul, dar impulsul primarilor este ca să finalizeze ideile și proiectele pe care le-au inițiat. Sper să obțin susținerea primarilor și a CALM, în vederea modificării legii în ceea ce privește alegerea viceprimarilor. În situația unui consiliu care este așa cum este, este foarte greu pentru primar să activeze. Trebuie să insistăm ca alegerea viceprimarilor să se facă prin dispoziția primarului, pentru că doar astfel poate fi creată cu adevărat o echipă care trage același car! Problemele noastre coincid, aceeași situație în sistemul de canalizare, infrastructura drumurilor, iluminare. Ră-

Gheorghe ANGHEL, primar de Ștefan Vodă:

ESTE FOARTE INTERESANT SĂ AFLU DE LA COLEGI MODALITĂȚILE DE ELABORARE ȘI SEMNARE A ACORDURILOR CU GOSPODĂRIILE INDIVIDUALE LA COLECTAREA DEȘEURILOR SOLIDE, CUM SĂ-I MOTIVĂM PE CETĂȚENI SĂ SE IMPLICE ÎN SALUBRIZARE

„Prioritățile noastre sunt legate de cele mai mari probleme

încerca să rezolvăm, cu ajutorul partenerilor, problema iluminării stradale. Sunt la al treilea mandat, dar întotdeauna am mizat pe cooperarea între primari, pe diseminarea bunelor practici. Este foarte interesant să aflăm de la colegi modalitățile de elaborare și semnare a acordurilor cu gospodăriile individuale la colectarea deșeurilor solide, cum să-i motivăm pe cetățeni să se implice în salubritate. În plus, astfel de întâlniri sunt benefice, deoarece obținem informații utile despre liniile de finanțare ale proiectului și condițiile de participare”.

„Pe parcursul anului 2014, Primăria Călărași a continuat activitățile de consolidare a capacităților locale în vederea sporirii calității serviciilor locale cu suportul Proiectului USAID de Susținere a Autorităților Publice Locale din Moldova. În acest sens, funcționarii din cadrul primăriei au participat la mai multe ateliere de lucru și instruirii, organizate de LGSP, și conduse de experți locali și internaționali. În ultimii ani, cu ajutorul fondurilor naționale, dar și a donatorilor, investitorilor internaționali, am reconstruit din temelie stația

CALM, PARTENER USAID ÎN

obiectivul principal este consolidarea societății, pentru a trezi în oameni simțul de patriotism pentru țară și pentru localitatea în care trăiesc. Eu foarte mult mizez pe experiența colegilor, pentru a prelua tot ce este pozitiv.”

prin care sperăm să scoatem problema de pe ordinea zilei în 2017. Cu sprijinul proiectului USAID, în oraș se implementează proiectul de colectare a gunoiului în sectorul individual. Avem și succese, de aceea e important să ne împărtășim unii altora experiența. Numai împreună, consolidat, vom putea aborda mai constructiv și rapid problemele.”

Ion CUCULESCU, primar de Șoldănești:

ESTE IMPORTANT SĂ AFLĂM CUM SE PROCEDEAZĂ ÎN ALTE LOCALITĂȚI ȘI SĂ PRELUĂM BUNELE PRACTICI. AVEM CURAJ, AVEM OPTIMISM SĂ ÎNDEPLINIM CEEA CE AM PROMIS CETĂȚENILOR!

„Ne bucurăm că orașul nostru, în pofida faptului că este unul dintre cele mai mici centre raionale din Republică, a fost selectat ca partener al Proiectului LGSP. Schimbul de experiență și vizitele de lucru sunt cele mai eficiente mijloace de consolidare a capacităților

Roman CIUBACIUC, primar de Cantemir:

AVEM ȘI SUCESE, DE ACEEA E IMPORTANT SĂ NE ÎMPĂRTĂȘIM UNII ALTORA EXPERIENȚA. NUMAI ÎMPREUNĂ, CONSOLIDAT, VOM PUNEABORDA MAI CONSTRUCTIV ȘI RAPID PROBLEMELE!

„Orașul Cantemir este cel mai tânăr din republică. Dar să vă spun sincer, probleme sunt mai puține decât în orașele cu o istorie mai veche. Cu eforturi comune, am reușit practic rezolvarea problemei aprovizionării cu apă potabilă, care este una dintre cele mai bune din țară. Situația este mult mai complicată în domeniul canalizării, la moment numai 40 la sută dintre gospodăriile dispun de un asemenea sistem. Dar avem în derulare un proiect,

administrației publice locale. În cadrul proiectului, orașul a primit suport financiar și logistic constant, de aceea contăm pe acest sprijin în continuare. La începerea mandatului, am propus ca orașul să fie împărțit în 15 zone, câte una pentru fiecare consilier, ca să avem o mai bună și eficientă monitorizare a situației. Probleme s-au acumulat foarte multe, în special canalizarea. Avem o mică dificultate pe proiect, în ceea ce privește salubritatea. Tehnica este deja primită, dar avem probleme în ceea ce privește statutul juridic: nu știm cum să transmitem, cum să luăm, preluăm. Deci, aceste aspecte trebuie de discutat cu toți primarii. Este important să aflăm cum se procedează în alte localități și să preluăm bunele practici. Avem curaj, avem optimism să îndeplinim ceea ce am promis cetățenilor!”

mâne să fim cât mai activi, să comunicăm, să abordăm constant și punctual probleme și să identificăm soluții, inclusiv cu implicarea donatorilor.

Alexandru AMBROS, primar de Ungheni:

DATORITĂ PROIECTULUI RESPECTIV, ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ A FOST AJUTATĂ SĂ-ȘI ASIGURE FINANȚĂRI, SĂ ATRAGĂ INVESTIȚII, SĂ CREEZE PARTENERIATE PUBLICE PRIVATE, SĂ PROMOVEZE EGALITATEA ÎNTRE GENURI ȘI SĂ CREEZE NOI OPORTUNITĂȚI PENTRU TINERI

„Orașul Ungheni este printre primele localități din Republica Moldova, în care s-a lansat proiectul. Datorită proiectului

care este o condiție importantă ca noi, primarii de orașe, să putem realiza lucruri frumoase, în beneficiul comunităților. Colegii mei au abordat o multitudine vastă de probleme, cu care ne confruntăm, dar acestea trebuie prioritizate, fiindcă altfel riscăm să nu fim eficienți. În plus, trebuie să implicăm cât mai multă lume în soluționarea lor – nu doar primarul, nu doar aparatul primăriei, nu doar consiliul. Noi am fondat așa-numita Fundație comunitară Ungheni, unde avem fonduri, unde anunțăm program de granturi mici pentru organizațiile neguvernamentale, care sunt învățate să scrie proiecte. Pe parcursul a cinci ani de zile, aceste ong-uri au devenit mai active, mai implicate, au aplicat și au câștigat proiecte, iar unghenienii simt mai mult ca oricând că sunt parte activă în gestionarea orașului. La fel, și primăriile trebuie să devină experte în scrierea unor proiecte foarte bune, argumentate bine. În acest caz, investițiile nu vor întârzia să apară.”

Vitalie GARGAUN, primar de Leova:

EU FOARTE MULT MIZEZ PE EXPERIENȚA COLEGILOR, PENTRU A PRELUA TOT CE ESTE POZITIV!

„Ne confruntăm cu aceleași probleme, iar prin discutarea lor în comun facem lumină, clarificăm lucrurile și putem elabora strategii de rezolvare. Unde-s mulți, puterea crește. Astăzi, mai mult ca niciodată,

respectiv, administrația publică locală a fost ajutată să-și asigure finanțări, să atragă investiții, să creeze parteneriate publice private, să promoveze egalitatea între genuri și să creeze noi oportunități pentru tineri. Sperăm la o bună colaborare și pe viitor,

PROCESUL DE SUSȚINERE A APL

Grigore REPESCIUC,
primarul de Căușeni:

**VREAU SĂ FIM O FORȚĂ,
VREAU SĂ FIM UNIȚI,
PENTRU CĂ DOAR AȘA VOM
ATACA ȘI REZOLVA EFICIENT
DIFICULTĂȚILE NOASTRE
COMUNE!**

„Fiecare primar de oraș are aceleași probleme ca ale tuturor edililor. Vreau să fim o forță, vreau să fim uniți, pentru că doar așa vom ataca și rezolva eficient dificultățile noastre comune! Primăria orașului Căușeni colaborează cu proiectul din 2012 și beneficiem de instruire, asistență tehnică, financiară și investițională. E nevoie ca acest proiect să aibă continuitate, iar noi, primarii de orașe, prin discuții și dezbateri, să identificăm necesitățile și să facem împreună demersurile de rigoare pentru a le acoperi.”

Grigore ROBU, primar
de Nisporeni:

**NOI AVEM NEVOIE SĂ LANSĂM
PARTENERIATE DIRECTE CU
PARTENERII INTERNAȚIONALI
DE DEZVOLTARE!**

„Noi avem nevoie să lansăm parteneriate directe cu partenerii internaționali de dezvoltare! Atâta timp cât aceasta

nu o să existe o să avem birocrație și o să batem pasul pe loc. Noi avem deja în derulare câteva proiecte la care lucrăm cu donatorii și sunt proiecte de succes. În mandatul actual, în calitate de priorități, am rezolvat mai multe probleme: apeductul, canalizarea, atragerea investițiilor străine. Avem deja planuri în acest sens, dar și 14,5 milioane de lei, care înseamnă jumătate din necesar. Perseverăm și contăm mult pe sprijinul direct al donatorilor, care trebuie să aibă încredere în primari, unicii aleși direct de popor și mandatați să rezolve problemele cetățenilor. Este nevoie de o colaborare națională a tuturor primarilor, fiecare dintre care trebuie să se implice plenar, deoarece avem în față aceleași obiective și, în majoritatea cazurilor, pentru îndeplinirea acestora sunt binevenite mecanisme comune”.

Serghei FILIPOV, primar
de Taraclia:

**ODATĂ CU INSTITUIREA
ACESTUI CENTRU, TIMPUL
DE DESERVIRE ȘI ELIBERARE
A ACTELOR S-A REDUS CU
40-50%, CETĂȚENII NU MAI
SUNT NEVOIȚI SĂ BATĂ DE LA
O UȘĂ LA ALTA ȘI SĂ VINĂ LA
PRIMĂRIE DE MAI MULTE ORI**

„Cu suportul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin intermediul Proiectului de Susținere a Autorităților Locale (LGSP), am deschis Centrul de Informare și Deservire a Cetățenilor. Centrul a reușit deja să producă economii în costurile operaționale, economii care se estimează la

Ion CIUMAC, primar
de Ocnița:

„Orașul nostru e cel mai de nord. Sunt la primul mandat, dar problemele orașului le cunosc nu din auzite. Orașul Ocnița are deja un plan socio-economic de dezvoltare, care are cinci direcții strategice, printre care dezvoltarea serviciilor comunale și a celor de eficiență energetică. Apeductul și sistemul de canalizare are peste 40 de ani, este uzat și necesită o reconstrucție. Lucrăm cu Fondul Ecologic pe acest aspect. Totodată, în ceea ce privește iluminarea stradală, avem în derulare un proiect, dar e nevoie de mai multe investiții pentru a acoperi tot teritoriul orașului. Totodată, problema câinilor vagabonzi este una care trebuie de rezolvat în regim de urgență. Întâlnirea aceasta, sub egida CALM, este foarte binevenită. Prin comunicare cu colegii ne

aproximativ 20.000 MDL. Pe lângă beneficiile din punct de vedere administrativ pe care le simte Primăria, cel mai important lucru constă în reformarea serviciilor. Odată cu instituirea acestui Centru, timpul de deservire și eliberare a actelor s-a redus cu 40-50%, cetățenii nu mai sunt nevoiți să bată de la o ușă la alta și să vină la primărie de mai multe ori.”

împărtășim problemele, dar și soluțiile. Am luat multe idei, pe care le voi implementa în localitatea mea!”

Gheorghe BRAȘOVSCHEI,
primarul or. Sîngerei:

„În cadrul programului de consolidare a capacităților, orașul Sîngerei a beneficiat de un suport substanțial. Am primit un autogreder, cu ajutorul căruia s-a observat imediat îmbunătățirea serviciilor pe timp de iarnă. În acest an, USAID ne-a ajutat să deschidem Centrul de Informare și Prestare Servicii pentru Cetățeni. Cu sprijinul poporului american, cetățenii din Sîngerei vor avea acces la informații necesare în timp util oferite într-un singur punct, vor primi servicii și acte mai rapid.”

Simion TATAROV, primar
de Rezina:

„Eu vin din mediul de afaceri, știu ce trebuie să fac. Noi suntem oraș de frontieră, este o prioritate pentru mine să asigurăm tranzitul transportului de mare tonaj care vine din Transnistria. Suntem în proces de dare în folosință a unei stații de epurare. Din fericire, avem o majoritate în consiliu, împreună cu care vom încerca să rezolvăm, metodic și rațional, problemele care există. Vreau să mulțumesc foarte mult USAID pentru suportul pe care ni-l oferă, pentru utilajul pe care ni-l a oferit și sper la o conlucrare bună în continuare, în beneficiul cetățenilor.

Următoarea întâlnire trimestrială a primarilor de orașe va fi organizată în Dondușeni până la sfârșitul anului.

A FOST CREATĂ REȚEAUA ORAȘELOR SUB EGIDA CALM!

La data de 22 decembrie 2015 a fost organizată întrunirea trimestrială a primarilor de orașe. Evenimentul a fost organizat de către Proiectul USAID de Susținere a Autorităților Locale din Moldova (LGSP), în colaborare cu Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM).

La eveniment au participat primarii orașelor - centre raionale, președintele Comisiei Parlamentare Administrație publică, dezvoltare regională, mediu și schimbări climatice, Elena Bodnarenco, președintele CALM, primar de Selemet Tatiana Badan, directorul executiv CALM, Viorel Furdui, vicepreședintele Asociației Autorităților Locale și Regionale din Slovacia (ZMOS), Jozef Turčány, directorul Proiectului USAID LGSP, Alexandru Pelivan, reprezentanți ai Ministerului Economiei, Agenției Relații Funciare și Cadastru, Institutului pentru Dezvoltare Urbană (IDU) și Magenta Consulting.

Reuniunea trimestrială a primarilor a oferit oportunitate primarilor pentru a se întâlni, a face schimb de idei și a discuta soluții privind problemele comune cu care se confruntă comunitățile lor. Un element de bază al întrunirii l-a con-

stituit înființarea **rețelei orașelor din Moldova din cadrul CALM**, adoptarea regulamentului și alegerea organelor de conducere a rețelei. Membrii Rețelei Orașelor sunt toate localitățile urbane din Republica Moldova care au statut de orașe și/sau municipii, membri ai Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM).

În urma desfășurării procedurii de vot au fost aleși în calitate de: președinte al rețelei orașelor din Moldova: Alexandru Botnari, primarul orașului Hîncești; vicepreședinți - reprezentantul regiunii Nord: Nina Cereteu - primarul orașului Drochia, reprezentantul regiunii Centru: Valentina Casian - primarul orașului Strășeni, reprezentantul regiunii Sud: Gheorghe Răileanu - primarul orașului Cimișlia. Membri ai Consiliului rețelei au fost aleși: din partea regiunii Nord: Vitalii Gorodinschi - primarul orașului Briceni,

Gheorghe Brașovschi - primarul orașului Sîngerei; din partea regiunii Centru: Alexandru Ambros - primarul orașului Ungheni, Sergiu Armașu - primarul orașului Ialoveni; din partea regiunii Sud: Nicolae Dandiș - primarul orașului Cahul, Grigorie Repesciuc - primarul orașului Căușeni. Primarii municipiilor Chișinău, Bălți și Comrat au devenit membri ai Consiliului din oficiu.

De asemenea, în cadrul unei sesiuni speciale au fost prezentate oportunitățile de granturi și creditare oferite de către Fondul Regional al Parteneriatului Europei de Est pentru Eficiență Energetică și Mediu în Republica Moldova (ESP), Indicii de Performanță Locală, sondaj al nivelului de satisfacție al cetățenilor față de serviciile prestate de autoritățile locale, realizat de către Magenta Consulting în parteneriat cu Institutul pentru Dezvoltare Urbană (IDU).

Alături de Alexandru Morcov, șef-adjunct al Agenției Relații Funciare și Cadastru, participanții au discutat despre evaluarea și reevaluarea bunurilor imobile, dar și despre clasificatorul de adrese, două probleme arzătoare pentru localități.

Reamintim că, în data de 4 septembrie 2015, de către Scott Johnson, directorul Proiectului de Susținere a Autorităților Locale din Moldova (LGSP) al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) Moldova, și Tatiana Badan, președinte CALM, primar de Selemet au semnat un memorandum. În baza acestui document, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), cea mai reprezentativă organizație a APL, urmează să contribuie la consolidarea capacităților primărilor din orașe și la îmbunătățirea guvernării locale.

DESCENTRALIZAREA, INSTRUMENT PUTERNIC DE INSTAURARE A STABILITĂȚII ECONOMICE ȘI SOCIALE

Recent, un grup de experți din Moldova au participat la o conferință intitulată generic "A face ca descentralizarea să fie funcțională!", găzduită de orașul Kyiv. Reprezentanți din 18 țări au prezentat starea curentă în domeniul descentralizării, cu toate succesele și insuccesele ei.

la servicii publice. De asemenea, fragmentarea teritorială face dificilă și costisitoare implementarea unei descentralizări funcționale. De exemplu, este foarte greu de implementat descentralizarea și autonomia financiară la peste o treime din primării cu populație mai mică decât norma de 1500 de oameni, prevăzută de legislația națională. Este imposibil să aduci fonduri europene la o primărie cu un buget de 100 de lei pe cap de locuitor. Cum poți să transmiți proprietăți și competențe către primării cu 3-5 angajați? Este ca și cum ai încerca să resuscitezi un cadavru.

Practic, toate țările din UE au realizat procesul de descentralizare a puterii. Cele mai avansate în acest sens sunt Polonia și țările scandinave, în special Suedia și Danemarca. Pe aceeași cale au mers și țările baltice, care în ultimii 10-15 ani au reușit să reducă numărul de nivele de administrare și de municipalități. Reforma a avut un impact colosal – zeci de miliarde de euro au fost valorificate, iar habitatul orașelor și satelor acestor țări a fost europeanizat.

Am fost puternic impresionat de viteza reformei de descentralizare în Albania și Ucraina. Primii, având un teritoriu mai mare ca Moldova și cu o populație de peste 4 milioane, au reușit doar în doi ani să reducă numărul municipalităților la 61 și să le asigure o autonomie reală.

Ucraina, fiind în război cu Rusia, a demarat reforma abia la sfârșitul anului 2014. Pe durata unui singur an, 750 de primării au reușit să creeze 150 de administrații consolidate prin fuzionare voluntară. Politicienii ucraineni și-au pus scopul ca, în doi ani, din peste 11 mii de administrații locale să se formeze doar 1500 (!) de primării puternice și capabile să presteze cetățenilor servicii de calitate. Ei tratează descentralizarea ca pe un puternic instrument de instaurare a stabilității economice și sociale.

În schimb, Georgia a dezamăgit. Deși, încă pe timpul lui Mihail Saakașvili, a realizat reforme curajoase sub aspect administrativ-teritorial (au trecut doar la 57 de municipalități), aceste reforme nu au fost însoțite și de descentralizarea fiscală și autonomia reală a administrațiilor locale.

MOLDOVA - UN PAS S-A REALIZAT, DAR MAI SUNT ÎNCĂ MULTE DE FĂCUT

Pana în 2015, Moldova a beneficiat de cele mai multe fonduri în cadrul Parteneriatului Estic. Însă acestea nu au fost valorificate eficient. Deși toți au recunoscut că noi am avansat în privința descentralizării ca proces participativ, având un cadru conceptual și instituțional avansat, aplicând un sistem modern de relații între bugetul central și cele locale, pe parcursul a 5 ani nu s-a reușit mare lucru. Cele aproape o mie de primării continuă să fie mai mult structuri reprezentative (ale partidelor politice?) în teritoriu, care risipesc puținul buget ce li se încredințează, fără a oferi servicii necesare populației. Politicul continuă să influențeze primăriile mici, întreținute pe banii transferați de la stat. Fărămișarea teritorială conduce și la folosirea irațională a resurselor umane, împiedicând dezvoltarea și accesul

MIHAI ROȘCOVAN:

"POLITICUL CONTINUĂ SĂ INFLUENȚEZE PRIMĂRIILE MICI, ÎNTREȚINUTE PE BANII TRANSFERAȚI DE LA STAT!"

CONCLUZII SAU CE-I DE FĂCUT?

Reforma teritorial-administrativă este parte indispensabilă a procesului de descentralizare. Ea este necesară pentru că majoritatea primăriilor sunt prea mici și foarte slabe, pentru că ele depind foarte mult de transferurile de la bugetul de stat, iar cheltuielile administrative ale acestor primării sunt mari și serviciile lor sunt de calitate proastă și costisitoare. Fuzionarea administrațiilor locale ar fi o soluție pentru avansarea procesului de descentralizare. Aceasta ar fi spori eficiența economică în procesul de prestare a serviciilor publice. Nivelul raional al administrațiilor locale trebuie desființat. Structurile regionale necesită consolidare. Economii de la eficientizarea administrațiilor, estimate la 200 milioane lei anual, pot fi îndreptate spre dezvoltarea serviciilor publice pentru cetățeni. De exemplu, clădirile primăriilor fuzionate pot fi re-amenajate pentru oficii de deservire a populației pe principiul *one shop window*. Astfel, locurile de lucru în administrație pot fi păstrate și chiar multiplicare, salariul angajaților va crește, serviciile vor fi mai calitative.

Fără îndoială, asumarea acestei reforme este un subiect politic dificil. Noul guvern trebuie să dea dovadă de curaj și voință politică și să găsească o soluție rațională și acceptabilă. După cum arată experiența Ucrainei, fuzionarea voluntară poate fi o soluție la etapa inițială. Dacă ideea se acceptă, reforma trebuie inițiată imediat. Noua structură de organizare teritorial-administrativă trebuie să intre în vigoare din 2019. Altfel, încă o idee reformatoare poate fi compromisă.

Mihai ROȘCOVAN,
manager Programul Comun
de Dezvoltare Locală Integrată

DESCENTRALIZAREA: CALEA SPRE MODERNIZARE A RM

Programul Comun de Dezvoltare Locală Integrată care a transpus în practică prevederile Strategiei Naționale de Decentralizare și a Planului de Acțiuni (2012-2015) face totalurile intervenției în 30 comunități de pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

Experiența implementării Strategiei Naționale de Decentralizare demonstrează că reforma de descentralizare este una complexă și complicată, ce necesită voință politică fermă și angajamentul guvernului. „De obicei, asemenea reforme se ciocnesc de riscuri politice. Perioada de cinci ani este una prea scurtă pentru implementare, fără a prevedea timp suficient pentru depășirea unor riscuri politice legate de alegeri, cădere de guvern sau alte situații similare”, consideră Mihail Roșcovan, manager al Programului Comun de Dezvoltare Locală Integrată.

sustinerea implementării acțiunilor planificate. Strategiile sectoriale de descentralizare trebuie să fie integrate în strategiile de dezvoltare sectorială. De exemplu, așa s-a procedat în cazul Codului Educație, care include acțiunile de descentralizare. De asemenea, acestea trebuie să includă aspecte legate de drepturile omului și egalitatea de gen”.

De asemenea, avansarea descentralizării este împiedicată de fărămișarea excesivă a teritoriului care conduce la utilizarea ineficientă a resurselor umane și financiare, limitează dezvoltarea și accesul la servi-

Totodată, s-a constatat că noul sistem de finanțe publice locale a constituit locomotiva reformei de descentralizare. Acest sistem îmbunătățește echitatea și transparența relațiile de transferuri de la stat la autoritățile locale, eliminând practic, în același timp, influența politică asupra modului în care autoritățile locale primesc fonduri pentru activitățile lor. Totodată s-a introdus autonomia deplină în alocarea și întrebuințarea fondurilor, conform priorităților locale. Noul sistem oferă stimulente puternice pentru administrarea fiscală rațională și eficientă, utilizarea judicioasă a impozitelor și taxelor locale și sporește gradul de responsabilitate.

Totodată, potrivit lui Roșcovan, resursele umane și financiare pentru punerea în aplicare a strategiilor de descentralizare sectoriale sunt insuficiente: „Chiar dacă principalele ministere și-au elaborat strategiile de descentralizare sectoriale, acestea nu au fost aprobate încă, deoarece nu există suficiente resurse umane și financiare pentru

ciile publice locale. Fragmentarea teritorială face mai dificilă și costisitoare implementarea unei descentralizări funcționale. „Guvernul trebuie să găsească o soluție rațională și acceptabilă politică ca o nouă structură teritorial-administrativă eficientă să fie creată până în 2019”, a menționat Mihail Roșcovan.

„Consolidarea capacităților și schimbarea culturii instituționale are nevoie de campioni ai schimbării, caracterizat de motivare, de angajament și de încredere că schimbarea va aduce beneficii pentru instituție și comunitate. Identificarea campionilor în baza unor indicatori matematici fără analiza intenției de schimbare nu este suficientă. Selecția competitivă a APL pentru participarea la un asemenea proiect ca PCDLI poate aduce rezultate suplimentare în programele axate pe dezvoltarea locală”, susține Olesea Cazacu, coordonator proiecte PCDLI.

Pilotarea unor abordări noi de prestare a serviciilor, asociată cu

DESCENTRALIZAREA: CALEA SPRE MODERNIZARE A RM

→ promovarea soluțiilor identificate la nivel legislativ este una reușită". PCDLI a dezvoltat modelul de cooperare intercomunitară și, bazându-se pe experiențe pozitive și lecții învățate, a susținut modificarea legislației în acest sens.

„Deși cooperarea intercomunitară este un model nou pentru Republica Moldova în crearea serviciilor de calitate la nivel local, consider că acesta este unul de perspectivă. Cele 10 proiecte pilot care asigură servicii pentru 100 mii locuitori din 40 localități au demonstrat că sunt viabile și sustenabile din punct de vedere financiar. Or, acesta este unul dintre principalii indicatori ai succesului unui model implementat”, susține Ghenadie Ivascenco, consultant național PNUD.

Un impact mai mare al activităților Programului poate fi obținut atunci când intervențiile „hard” sunt însoțite de activități „soft”. Această abordare este eficientă atunci când este vizată dezvoltarea instituției administrației publice locale, dar și atunci când se lucrează în vederea îmbunătățirii serviciilor furnizate la nivel local. Stimularea comunicării, cooperării și parteneriatului între APL și comunități trebuie să continue, în vederea dezvoltării integrate. Deciziile primarilor și APL-urilor ar trebui să corespundă nevoilor membrilor comunităților și problemelor locale. Pentru a

afla viziunea tuturor grupurilor și felul în care să satisfacă așteptările lor, APL-urile ar trebui să investească mai mult în comunicarea cu reprezentanții tuturor grupurilor din comunitate.

„Comuna Chișcăreni a fost implicată în foarte multe proiecte de diferit gen. Însă, experiența de a fi parte a Programului Comun de Dezvoltare Locală Integrată a fost inedită. Pe parcursul a trei ani, primăria, localitatea și cetățenii s-au dezvoltat concomitent, deoarece s-a pus accentul pe intervenții multidimensionale. Deși am obținut multe rezultate în cadrul PCDLI, consider că intervențiile necesită a extinde pentru a asigura continuitatea reformelor inițiate”, consideră Silvia Țurcanu, primar de Chișcăreni, Sângerei.

Sinergia dintre comunități ar trebui să fie stimulată prin vizite de studiu și schim-

buri de bune practici. „Oamenii și APL învață mai bine dacă au un exemplu clar a ceea ce s-a făcut și cum a fost făcut. În cadrul vizitelor de studiu, naționale și internaționale, participanții află ce ar putea să funcționeze în propriile lor comunități, învață de la parteneri, pot decide să aplice un anumit model sau pot evita anumite greșeli, iar aceste măsuri s-au dovedit a fi eficace. În plus, acestea contribuie la crearea unei rețele funcționale”, susține Zinaida Adam, consultant în domeniul consolidării capacităților APL.

În contextul finalizării Programului Comun pentru Dezvoltare Locală Integrată, la mijlocul lunii decembrie, a fost organizată Conferința internațională „Descentralizarea: calea spre modernizare a Republicii Moldova”. În cadrul evenimentului, reprezentanți ai Guvernului, Parlamentului, administrațiilor publice centrale și locale, partenerilor de dezvoltare și comunității de experți au analizat rezultatele obținute în implementarea Strategiei Naționale de Decentralizare și a Planului de Acțiuni (2012-2015) și formulate propuneri pentru noi intervenții strategice pentru reforma de descentralizare.

Programul Comun de Dezvoltare Locală Integrată (PCDLI) a fost implementat de Cancelaria de Stat și Guvernul Republicii Moldova, în parteneriat cu PNUD și Entitatea Națunilor Unite pentru Egalitate de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women), cu sprijinul financiar al Guvernului Danemarcei.

SERVICIILE MAI PRIN COOPERAREA

În perioada 2013-2015, Programul Comun de Dezvoltare Locală Integrată a contribuit la promovarea cooperării intercomunitare în Republica Moldova, prin încurajarea APL să coopereze între ele pentru îmbunătățirea și eficientizarea serviciilor publice locale. În acest sens, 10 clustere teritoriale de primării, au fost sprijinite să se consolideze în jurul unor soluții comune pentru crearea unor servicii de calitate.

Promovarea cooperării intercomunitare în Republica Moldova a fost fundamentată pe lecțiile învățate și modelele deja create în regiune, în special bazându-se pe experiența celor mai fragmentate state din regiune - România, Cehia și FRY Macedonia. Totodată, aplicarea experienței internaționale a fost puternic ancorată în contextul specific Republicii Moldova.

În acest context, 40 de primării, sistematizate în 10 clus-

și organizarea prestării în comun a serviciilor comunale locale. Respectiv, au fost fundați pe lecțiile învățate și modelele deja create în regiune, în special bazându-se pe experiența celor mai fragmentate state din regiune - România, Cehia și FRY Macedonia. Totodată, aplicarea experienței internaționale a fost puternic ancorată în contextul specific Republicii Moldova. Fiecare întreprindere comunală urmează să preia în gestiune întreaga gospodărie comunală din localitățile-partenere: apă și

tere teritoriale, au beneficiat de îndrumare metodologică (consultanță tehnică, juridică și economică profesionistă) și suport financiar (granturi în mărime de \$100,000 per cluster) pentru a constitui 10 Asociații de Cooperare Intercomunitară

canalizare, iluminat public, gestiunea deșeurilor, dezapezire, întreținerea drumurilor și amenajarea teritoriului. Totodată, localitățile-partenere din cadrul Asociațiilor de Cooperare Intercomunitară au decis să asigure o politică unică în domeniul

BUNE ÎN SATELE ȚĂRII INTERCOMUNITARĂ

serviciilor comunale locale: tarife comune, regulamente locale identice și aplicare în comun pentru finanțări extrabugetare.

În contextul dezvoltării modelelor de cooperare intercomunitară, a fost realizat un complex de activități, menite să consolideze capacitatea celor 10 întreprinderi comunale intercomunitare create, precum și să eficientizeze și să diversifice gama de servicii publice locale prestate cetățenilor și agenților economici. Respectiv, cu asistența a 3 companii de consultanță specializate, întreprinderile

comunale intercomunitare au trecut printr-un proces de restructurare managerială și financiară, rezultând într-o activitate pro-activă bazată pe planuri de afaceri fezabile. Numărul de angajați în cadrul întreprinderilor a ajuns la 100 de persoane, iar pragul de rentabilitate a fost depășit. Totodată, prin dotări tehnice semnificative suplimentare (tractoare multifuncționale, autovehicule specializate, inventar comunal complet: aparate de sudură plastic și metal, pompe, motopompe, generatoare electrice, compresoare cu accesorii, moto-coase, moto-ferestraie, betoniere, polizoare, etc.), aceste întreprinderi au devenit capabile să asigure majoritatea serviciilor comunale solicitate la moment de cetățeni și agenții economici pentru o arie de până la 15 sate din vecinătate.

Primăriile au oferit sedii în-

treprinderilor intercomunitare adecvate funcțiilor, fiind reparate și dotate corespunzător (fiecare întreprindere a primit asistență financiară de până la 6,000\$ pentru renovarea și dotarea sediilor).

Drept urmare, **40 primării rurale și 100 de mii de cetățeni** au obținut acces la serviciile comunale de calitate, practic inexistente până în prezent. În particular, peste 40,000 de cetățeni au obținut acces la servicii permanente de evacuare a deșeurilor, 10 mii locuitori – de servicii de iluminat public, 50 mii cetățeni – de servicii mecanizate de întreținere a drumurilor locale și dezapezire. Peste 10 gunoiști neautorizate au fost deja lichidate, eforturile inter-comunitare abordând în prezent încă câteva zeci.

Datorită rezultatelor pozitive obținute, modelul de cooperare intercomunitară în bază de întreprinderi municipale (cu unul sau

mai mulți fondatori), dezvoltat de PCDLI, a devenit modelul promovat de Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) ca instrument viabil și durabil de cooperare intercomunitară. În acest sens, în cooperarea cu CALM au fost deja organizate trei seminare regionale (în bază de întreprinderi funcționale), la care au participat reprezentanții a peste 60 de primării.

Totodată, pentru dezvoltarea ulterioară a cooperării intercomunitare în Republica Moldova, Programul a asistat Ministerul de Finanțe să consolideze un concept de politici, menite să dezvolte stimulente funcționale pentru încurajarea cooperării intercomunitare.

Ghenadie IVASCENCO,
consultant PNUD
Moldova

EXEMPLE CARE INSPIRĂ: COOPERAREA INTERCOMUNITARĂ LA CAHUL, MODEL DE SUCCES

Al doilea forum regional, sub egida Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), în colaborare cu Proiectul Modernizarea Serviciilor Publice Locale în Republica Moldova implementat de GIZ, s-a desfășurat la Cahul, acolo unde cooperarea intercomunitară este un fapt împlinit. Astfel, în data de 6 noiembrie curent, numeroși reprezentanți ai APL din zona de sud (raioanele Cahul, Cantemir, Leova, Căușeni) au fost invitați să afle din prima sursă care sunt beneficiile acestei forme de colaborare între localități și care ar fi pașii practici care urmează a fi întreprinși pentru a gestiona împreună un serviciu de apă și canalizare.

În deschiderea forumului, Natalia Iachimov, consultant național în cadrul proiectului "Modernizarea serviciilor publice locale din Republica Moldova" a menționat valoarea cooperării intercomunitare, având în vedere faptul că țara noastră este destul de fragmentată administrativ ca fiecare localitate mică să-și permită dezvoltarea unor servicii calitative și avantajoase din punct

rea acestora. În situația incertă din țară, dacă noi, primarii, o să emanăm pozitivism, optimism și constructivism, locuitorii ne vor urma și vor primi cu încredere propunerile de acest gen. Prin unire se fac lucruri mari, acest slogan e cât se poate de actual pentru APL."

În continuare, vicepreședintele al raionului Cahul, Vlad Cășuneanu, a specificat: "Populația

de vedere economic. Iachimov a mai subliniat: "Pentru noi contează ca APL-urile să utilizeze instrumentele cooperării intercomunitare. Experiența europeană demonstrează că serviciile devin mai eficiente, mai calitative, fără întreruperi pentru consumatori.

Ion Dolganiuc, vicepreședinte CALM, primar de Colibași, a opinat: "CALM salută acest model de regionalizare a serviciilor. S-a demonstrat că proiectele de acest gen, cum ar fi regionalizarea serviciului de aprovizionare cu apă Cahul, sunt viabile, eficiente și acoperă o bună parte din necesitățile populației. Problemele în ceea ce privește serviciul de apă și canalizare sunt, poate, cele mai actuale pentru orice localitate. Grație proiectului dezvoltat la Cahul, unele localități au soluționat aceste impedimente. Durabilitatea proiectelor care vizează sfera serviciilor rezidă în regionaliza-

este în drept să aștepte de la noi rezultate, dar acestea depind de faptul cât de judicios adoptăm anumite decizii. Acționăm mână în mână cu experții Agenției Regionale Sud și cu suportul foarte necesar al statelor europene. Consiliul raional a adoptat strategia de dezvoltare a serviciilor de aprovizionare cu apă și canalizare încă din anul 2012. De atunci mergem metodic și insistent pe acest aspect. Extindem în fiecare an serviciile către alte localități. Regionalizarea serviciului Apă Canal Cahul este un lucru salutar. Sugerez colegilor care sunt din alte raioane și abia încearcă să înțeleagă ce valoare reprezintă cooperarea intercomunitară să colaboreze foarte eficient cu consilierii locali, care sunt persoanele care adoptă decizia finală."

Irina Luncașu, manager al proiectului din partea CALM:

EXEMPLE CARE INSPIRĂ: COOPERAREA INTERCOMUNITARĂ LA CAHUL, MODEL DE SUCCES

→ "Congresul Autorităților Locale din Moldova a inițiat o campanie amplă de promovare a cooperării intercomunitare, deoarece în ultimii ani, APL, cu suportul GIZ, PNUD, USAID și alți donatori, au implementat un șir de proiecte

strategie de dezvoltare socio-economică a raionului pentru 2012-2017, unde s-a regăsit și componenta apă și canalizare. Conform Strategiei, avem șase direcții de aprovizionare cu apă pentru cele 55 de localități din componența raionului. Până în acest moment,

primarilor, în special în ceea ce privește aspectele legale, organizaționale și funcționale ale unei întreprinderi intercomunitare, de genul Apă Canal Cahul. Întreprinderea a primit finanțare de la GIZ pentru reparația oficiului și procurarea echipamentului ne-

care au drept ax director anume fortificarea acestei cooperări. Au fost oferite modele, practici, iar acum avem mai mult de 15 servicii create. Dezvoltarea serviciilor de gestionare a deșeurilor, de aprovizionare cu apă și canalizare sunt prioritare pentru APL, în perspectiva prestării unor servicii mai bune populației."

Șeful Serviciului elaborarea proiectelor investiționale și atragerea investițiilor din cadrul Consiliului raional Cahul, Tudor Crețu, a prezentat principalele componente și scopuri ale proiectului de regionalizare a Apă Canal Cahul: "Noi am început cu o

practic 80 la sută din proiectele tehnice sunt gata pentru a fi implementate. Real, am extins aria de deservire în 4 localități rurale învecinate: Roșu, Crihana Veche, Pașcani și Manta, care numără cca 10750 locuitori."

Gazdele forumului și experții invitați au răspuns la întrebările

cesar pentru buna funcționare a operatorului. De asemenea, a fost creată identitatea corporativă și site-ul instituțional. La fel, a fost organizată o vizită de studiu în România, prin care s-a reușit replicarea experienței de succes a județelor Satu Mare și Maramureș, desigur adaptată la necesitățile raionului Cahul.

Pentru participanți a fost organizată și o vizită de documentare la operatorul regional Apă Canal Cahul, în cadrul căreia primarii au putut vedea cum funcționează de fapt întreprinderea.

Forumul a fost organizat de către Congresul Autorităților Locale din Moldova în cooperare cu Proiectul Modernizarea Serviciilor Publice Locale în Republica Moldova implementat de GIZ.

FORUM REGIONAL PRACTICI ÎN DOMENIUL

"Unde-s mulți, puterea crește", asta și-au zis primarii din satele Ciuciuleni, Drăgușeni Noi, Pașcani și Secăreni din raionul Hîncești și-au unit eforturile. La începutul anului 2015 aceste patru localități au înființat Întreprinderea intercomunitară (ICI) de servicii comunale Ciuciuleni. Edilii spun că în așa fel ei pot soluționa mai eficient și prompt problema întreținerii și dezapezirii drumurilor la nivel local. Acest exemplu urmează să fie replicat și în alte localități.

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), în colaborare cu UNDP și UN Women și cu susținerea financiară a guvernelor Danemarcei și Suediei, a organizat un forum regional, care a reprezentat un adevărat transfer de informații și bune practici către reprezentanții APL din mai multe raioane ale țării.

În debutul ședinței, Grigore Grigoraș, primarul comunei Ciuciuleni a salutat prezența participanților și a accentuat avantajele pe care le asigură cooperarea intercomunitară: „Datorită noului serviciu intercomunitar peste 13 mii de locuitori nu vor mai fi nevoiți să aștepte două - trei zile tractorul din Hîncești pentru a le dezapezi drumurile. Noul serviciu intercomunitar permite dezapezirea drumurilor cu o supra-

naționat că ICI Ciuciuleni este unul din cele 10 proiecte de cooperare intercomunitară implementate în mai multe raioane din Republica Moldova. Acestea sunt parte a prevederilor Strategiei Naționale de Descentralizare a Republicii Moldova, aprobată de Parlamentul Republicii Moldova în aprilie 2012. Totodată, Ivascenco a menționat: "Este important ca și alți primari să vadă cum funcționează o întreprindere intercomunitară, care sunt avantajele și cum poate fi replicată o astfel de colaborare în alte localități. La acest seminar avem o componentă foarte solidă de primari. Și în țară, la fel, în comparație cu alte state. De exemplu, în Marea Britanie sunt de două ori mai puțini edili. Atunci când vorbim despre Republica Moldova

față de două ori mai mare, însă, cheltuieli de două ori mai mici. Economii substanțiale obținute în bugetele localităților ne ajută să redirecționăm banii pentru alte priorități comunitare.", a declarat Gheorghe Grigoraș, primarul comunei Ciuciuleni.

Ghenadie Ivascenco, managerul de proiect din cadrul Programului Comun de Dezvoltare Locală al PNUD-Moldova a me-

ca despre o țară mica, fragmentată, avem în vedere că și primăriile sunt mici, slabe. Respectiv, la prestarea anumitor servicii apar probleme, în special de organizare. O soluție viabilă este cooperarea intercomunitară. ICI reprezintă o alternativă viabilă, mai ales pentru primăriile mici, cu mai puțin de 5000 de locuitori, care nu au suficiente resurse pentru a presta servicii publice pe cont

PENTRU TRANSFER DE BUNE COOPERĂRII INTERCOMUNITARE

propriu. În Republica Moldova, 86% din localități au mai puțin de 5 000 de locuitori.”

În continuarea evenimentului, Veaceslav Bulat, reprezentant IDU, a specificat: "Cooperarea intercomunitară este un mecanism care ne oferă oportunitatea de a dezvolta și presta servicii de calitate la nivel local. Noi întotdeauna spunem că vrem să trăim la sat ca la oraș, vrem să avem sate europene. Pentru atingerea acestui deziderat avem nevoie de drumuri, de un sistem bun de aprovizionare cu apă, de canalizare, evacuarea gunoierului etc. Un

astfel de sistem poate fi dezvoltat în baza cooperării intercomunitare, care ne oferă șansa să facem economii, mai ales că bugetele localităților sunt austere”.

Gazdele forumului și experții invitați au răspuns la întrebările primarilor, în special în ceea ce privește aspectele legale, organizaționale și funcționale ale unei întreprinderi intercomunitare. Reprezentanții Întreprinderii intercomunitare (ICI) de servicii comunale Ciuciuleni au transmis propria experiență, la fiecare etapă de implementare, dar și detaliile despre problemele care ar pu-

tea apărea după înființarea unei întreprinderi de acest gen.

În cadrul evenimentului a fost organizată și o vizită de documentare la întreprinderea de cooperare intercomunitară Ciuciuleni, dar și a fost prezentată tehnica din dotare.

Forumul a fost organizat în cadrul Programului Comun de Dezvoltare Locală Integrată, implementat de Guvernul Republicii Moldova, cu suportul UNDP și UN Women și susținerea financiară a Guvernelor Danemarcei și Suediei.

AUTORITĂȚILE LOCALE DIN NORDUL MOLDOVEI STUDIAZĂ PROCESUL DE ORGANIZARE EFICIENTĂ A SERVICIULUI DE SALUBRIZARE ÎN 12 LOCALITĂȚI DIN RAIONUL FLOREȘTI

Primari și reprezentanți ai administrației publice locale din mai multe localități din nordul republicii s-au întrunit vineri, 16 octombrie 2015, în incinta Primăriei orașului Florești, unde au discutat despre oportunitățile de organizare a unui serviciu regional de management al deșeurilor solide bazat pe cooperarea intercomunitară, având ca punct de reper experiența a 12 Consilii locale din raionul Florești, care, acum un an, au creat și dezvoltă un asemenea serviciu în cadrul proiectului-pilot de dezvoltare regională „Îmbunătățirea managementului deșeurilor solide în raionul Florești”, realizat de Agenția de Dezvoltare Nord (ADR Nord) și finanțat de Guvernul Germaniei prin intermediul Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ).

Participanții la eveniment s-au întrunit la inițiativa Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), cu suportul GIZ. Inițiativa CALM a fost susținută de ADR Nord și Primăria orașului Florești, care a găzduit evenimentul.

La ședință au participat Ion Bodrug, director ADR Nord; Viorel Furdui, director executiv CALM; autorități publice locale din localitățile implicate în implementarea proiectului și primari invitați din nordul republicii; Nicolae Rusu, director S.A. „Servicii Salubritate Florești”; reprezentanți GIZ.

Viorel Furdui, director executiv CALM, a subliniat că rolul principal în dezvoltarea comunităților îi revine administrației publice locale. „Cooperarea noastră este un semnal foarte bun. Împreună avem foarte multe de făcut, mai ales în ceea ce privește dezvoltarea regională, mai ales în ceea ce privește promovarea diferitor forme de cooperare. Cooperarea intermunicipală trebuie să

devină un obiect de studiu separat. Dar aceasta este doar o formă de cooperare. Sensul acestui fel de cooperare este mult mai larg. Mai trebuie să promovăm încă o formă de cooperare intermunicipală - orașele ca poluri de creștere. Anume toate orașele noastre trebuie să devină poluri de creștere”, a spus Viorel Furdui.

„Floreștiul este primul raion din Regiunea de Dezvoltare Nord unde, în 12 localități, funcționează o societate pe acțiuni de salubritate. Este foarte important ca cetățeanul să aibă cel mai înalt nivel de deservire în ceea ce privește serviciile comunitare de utilități publice. În acest context, cooperarea intercomunitară este acel element care poate contribui la îndeplinirea acestui important obiectiv la nivel regional”, a menționat directorul ADR Nord, Ion Bodrug.

La rândul său, Natalia Iachimov, consultant GIZ în domeniul descentralizării, gender și serviciilor publice locale,

AUTORITĂȚILE LOCALE DIN NORDUL MOLDOVEI STUDIAZĂ PROCESUL DE ORGANIZARE EFICIENTĂ A SERVICIULUI DE SALUBRIZARE ÎN 12 LOCALITĂȚI DIN RAIONUL FLOREȘTI

le-a transmis participanților la eveniment mesajul de salut din partea directorului de țară GIZ,

Philipp Johannsen, și a mulțumit Primăriei orașului Florești și ADR Nord pentru că au susținut inițiativa CALM de a in-

vita autorități publice locale ca să studieze exemplul cooperării inițiate în jurul orașului Florești pentru organizarea eficientă a

serviciului de salubritate. Totodată, în calitate de doctorandă în domeniul cooperării comunitare, Natalia Iachimov a prezentat conceptul cooperării comunitare și avantajele acesteia din perspectiva politicii de dezvoltare regională.

Igor Neaga, consultant regional GIZ din cadrul ADR Nord, a menționat că modelul de cooperare intercomunitară a permis ca serviciul de management al deșeurilor solide actual din Florești să fie extins în 9 localități. Totodată, consultantul regional GIZ a prezentat informații re-

levante despre etapele de instituționalizare a unui prestator regional de servicii publice.

La rândul său, directorul S.A. „Servicii Salubritate Florești”, Nicolae Rusu, a vorbit despre etapele creării societății pe acțiuni pe care o conduce și despre unele dificultăți apărute pe parcurs.

În cadrul ședinței, primarii au adresat întrebări despre unele aspecte ce țin de organizarea și funcționarea eficientă a unui serviciu public la nivel regional.

Se estimează că, după implementarea proiectului „Îmbunătățirea managementului deșeurilor solide în raionul Florești”, circa 39 de mii de locuitori din raionul Florești vor beneficia de un sistem comun de management al deșeurilor solide. Până în 2014, bugetul proiectului era calculat în comun cu un proiect-pilot similar de la Șoldănești-Rezina. Potrivit MSPL, din 2014, bugetul proiectului-pilot de gestionare a deșeurilor în raionul Florești, calculat separat, se cifrează la 1.499.367 de euro, bani alocați din sursele Guvernului Germaniei prin intermediul GIZ.

CALM este o organizație apolitică, care activează din 2010 în calitate de asociație necomercială. Misiunea CALM este de a promova o administrație publică locală democratică, descentralizată, transparentă și eficientă, capabilă să contribuie efectiv la dezvoltarea comunităților locale și asigurarea membrilor săi cu servicii publice de calitate. Mai multe detalii despre CALM se găsesc pe site-ul www.calm.md.

SOLUȚII COMUNE PENTRU PROBLEME COMUNE: EXPERIENȚA ÎNTREPRINDERILOR INTERCOMUNITARE, REGIUNEA NORD

În data de 11 noiembrie 2015, **Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM)** a organizat o vizită de studiu în or. Lipcani, pentru a face cunoștință cu experiența întreprinderilor intercomunitare din regiunea nord. Participanții au aflat din prima sursă detalii despre conceptul de cooperare intercomunitară, dar și care sunt mecanismele

de funcționare a operatorului **Comprod-Lipcani**. Evenimentul este organizat de către **Congresul Autorităților Locale din Moldova**, în cooperare cu **Programul Comun de Dezvoltare Locală**, implementat de **Guvernul Republicii Moldova**, cu suportul **UNDP și UN Women** și cu susținerea financiară a **guvernurilor Danemarcei și Suediei**.

În debutul întâlnirii, care a avut loc în incinta primăriei orașului Lipcani, edilul localității, Eugen Dumenco a salutat primarii din diferite localități ale regiunii nord și le-a relatat detalii despre aceea cum a fost luată decizia de a înființa o întreprindere intercomunitară, dar și care sunt beneficiile acesteia. "Este aproape imposibil să organizezi întreprinderi comunale în cadrul fiecărei localități. Cauzele le știm prea bine: lipsa banilor, dar și incapacitatea de a crea o infrastructură durabilă. În cazul nostru, a fost reorganizată și modernizată întreprinderea de prestare a serviciilor comunale „Comprod-Lipcani”. Întreprinderea intercomunitară Lipcani a fost reutilată cu sprijinul financiar al Programului Comun de Dezvoltare Locală Integrată. Din grantul în sumă totală de 100.000 dolari a fost procurat echipamentul necesar. Acum, întreprinderea oferă servicii de calitate în localitățile Lipcani, Criva, Drepcăuți, Hlina, Șirăuți și Slobozia-Șirăuți. Astfel, în momentul de față, circa 14000 de locuitori au acces la servicii comunale de deszăpezire și întreținere a drumurilor, evacuarea deșeurilor și amenajarea gunoiștilor, întreținerea rețelelor electrice, dezvoltarea și mentenanța sistemelor de apeduct etc.”, a menționat edilul.

În continuarea discuțiilor, Ghenadie Ivascenco, manager de proiect, Programul Comun de Dezvoltare Locală Integrată al PNUD-Moldova, a menționat că replicarea unor astfel de proiecte, care se bazează pe cooperarea intercomunitară, este o soluție viabilă în situația în care din punct de vedere teritorial-administrativ Republica Moldova este o țară foarte fragmentată, cu localități mici, care nu au capacitate să creeze și să gestioneze independent întreprinderi de acordare a serviciilor.

Valentin Crăciun, director Comprod-Lipcani, le-a explicat edililor interesați aspectele legale, organizaționale și funcționale ale cooperării intercomunitare. Crăciun a mai menționat că cel mai important beneficiu care reiese din implementarea acestui proiect comun este capacitatea celor șase comunități de a rezolva cu forțe proprii probleme la nivel local cu costuri reduse de până la 30 la sută.

Ulterior, participanții la forumul regional au vizitat ÎM „Comprod-Lipcani”, care este unul din cele 10 proiecte de cooperare intercomunitară implementate în mai multe raioane din Republica Moldova, care transcriu în practică prevederile Strategiei Naționale de Descentralizare a Republicii Moldova, aprobată de Parlamentul Republicii Moldova în aprilie 2012. Valoarea totală a granturilor oferite este de 1 milion dolari SUA. Beneficiari ai proiectului sunt peste 120 000 de cetățeni din 40 localități din RM.

Evenimentul a fost organizat de către Congresul Autorităților Locale din Moldova, în cooperare cu Programul Comun de Dezvoltare Locală, implementat de Guvernul Republicii Moldova, cu suportul UNDP și UN Women și cu susținerea financiară a guvernelor Danemarcei și Suediei.

REPERE ALE PROCESULUI DE IMPLEMENTARE "ÎMBUNĂȚĂȚIREA MANAGEMENTULUI INTEGRAT"

Octombrie 2011 - Organizarea primului atelier de coordonare la nivel inter-raional a comunităților din raionul Șoldănești, Florești și Rezina ce a dat start procesului de actualizare a Strategiilor raionale de dezvoltare socio-economică (SDSE), pe componenta managementului integrat al deșeurilor solide, pentru a formula o viziune comună pentru crearea unei sistem integrat al serviciului public de gestionare a deșeurilor.

Octombrie - decembrie 2012 - Subcontractarea echipei Centrului pentru Instruire Avansată în domeniul Dezvoltării Rurale (SLE) a Universității Humboldt, Berlin, pentru a propune modalități pentru consolidarea furnizorilor de servicii existenți în ceea ce privește regionalizarea, susținerea APL din raioanele Șoldănești, Rezina și Florești în actualizarea capitolului MDS al SDSE.

SCHIMB DE EXPERIENȚĂ A OPERATORILOR DE FURNIZARE A SERVICIILOR DE APĂ ȘI CANALIZARE

La Cahul, a avut loc un atelier de lucru, organizat în cadrul vizitei de studiu la obiectele din orașul Cahul și al județului și municipiului Iași, România. Atelierul s-a desfășurat în sala de ședință a Consiliului Raional Cahul, organizat de către Asociația Moldova Apă-Canal, în colaborare cu GIZ Moldova. Evenimentul s-a desfășurat în perioada 27-29 octombrie 2015.

În cadrul atelierului au participat circa 54 persoane, printre care reprezentanți ai Agenției de Dezvoltare Regională Sud, Asociația Moldova Apă Canal, Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei, Ministerul Mediului, Congresul Autorităților Locale din Moldova și directorii întreprinderilor de alimentare cu apă și de canalizare din raionul și orașul Cahul.

Participanții la atelier au făcut cunoștință cu aspectele practice a reorganizării ÎM «Apă-Canal» Cahul în operator regional și au efectuat o vizită de studiu la obiectele de alimentare cu apă și de canalizare din raionul și orașul Cahul.

În cadrul atelierului de lucru au fost prezentate aspectele practice a reorganizării operatorului Î.M. „Apă-Canal» Cahul în operator regional (proiectul Modernizarea Serviciilor Publice Locale - AAC Cahul).

Consultantul GIZ, Sergiu Pleșca, a prezentat conceptul de regionalizare în contextul legislației Republicii Moldova.

Ulterior, conform agendei, delegația a efectuat o vizită la sediul ÎM «Apă - Canal» Cahul, pentru a fi informați asupra investițiilor fizice în infrastructura întreprinderii (tehnica de calcul, mobilierul, autospeciarele, reparația blocului administrativ), care au fost finanțate de către Guvernul Germaniei, prin intermediul Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei și implementat de Agenția de Dezvoltare Regionale Sud. De asemenea, participanții au vizitat și stația de tratare a apei potabile din or. Cahul pentru a se familiariza cu procesul de tratare a apei captate din r. Prut din or. Cahul.

Vizita de studiu s-a încheiat cu deplasarea delegației din Republica Moldova spre România, pentru a participa la vizita de studiu a operatorului Apă Vitală Iași. După plan, managerii întreprinderilor prestatoare a serviciilor de apă și canalizare urmează să preia experiența europeană în domeniul.

A PROIECTULUI-PILOT: AL DEȘEURILOR SOLIDE ÎN RAIOANELE ȘOLDĂNEȘTI, REZINA ȘI FLOREȘTI”

Februarie 2013 - Monitorizarea obiectului „Construcția a 77 de platforme pentru colectarea deșeurilor menajere solide în localitățile Băhrinești, Prajila, Ghindești și Gura Camencii” din raionul Florești din Regiunea de Dezvoltare Nord. În calitate de membri ai comisiei de monitorizare au fost primarii localităților beneficiare, reprezentanți GIZ, ADR Centru, ADR Nord, Consiliul raional Florești și primăria Florești. Invitați în cadrul aceleiași comisii au fost reprezentanți ai serviciilor deconcentrate din raionul Florești. Aceștia din urmă, au elaborat avizul de recepție.

Februarie 2013 - Transmiterea către beneficiarii proiectului „Îmbunătățirea sistemului integrat de management al deșeurilor solide în raioanele Șoldănești, Rezina și Florești” - 3 autospeciale pentru colectarea și transportarea deșeurilor, autospecialele cu capacitatea de 22 m³ și 14 m³ sunt echipate cu un mecanism special de ridicare și descărcare a containerelor de tip Euro, cu deșeuri. Două autospecialele, repartizate Întreprinderii Municipale de salubritate din Șoldănești, iar una la Florești, folosite pentru colectarea și transportarea deșeurilor menajere solide. Ele deserveșc localitățile partenere din cadrul proiectului din raioanele Șoldănești, Rezina și Florești.

Martie 2013 - Monitorizarea finală a construcției obiectului „Platforma pentru depozitarea selectivă a deșeurilor menajere solide, lotul 9, în localitățile Băhrinești, Prajila, Ghindești și Gura Camencii” din raionul Florești din Regiunea de Dezvoltare Nord. În calitate de membri ai comisiei de monitorizare au fost primarii localităților beneficiare, reprezentanți GIZ, ADR Centru, ADR Nord și operatorul economic. Invitați în cadrul aceleiași comisii au fost reprezentanți ai serviciilor deconcentrate din raionul Florești. Comisia a efectuat vizite în localitățile unde au fost construite platforme și au evaluat calitatea lucrărilor efectuate. În urma vizitelor comisia de recepție a constatat că lucrările sunt îndeplinite conform documentației de proiect.

Aprilie 2013 - Inaugurarea sediului renovat pentru prestatorul de servicii Î.M. „Regia-Apă Șoldănești”. La

eveniment au fost prezenți peste 70 de persoane, printre care reprezentanți ai autorităților naționale, regionale și locale. Invitații au subliniat importanța că toți cetățenii să beneficieze de servicii publice de calitate, pe de o parte, și să fie responsabili și grijulii cu mediul înconjurător, pe de altă parte. Sediul Î.M. „Regia-Apă Șoldănești” a fost reconstruit, valoarea lucrărilor cifrându-se la cca 940 de mii de lei. Pentru a optimiza capacitățile operaționale ale întreprinderii, au fost procurate mașini specializate în valoare de peste 24 de milioane de lei: echipament pentru reciclare, compactare, buldozere, tractoare, uniforme pentru cei 30 de angajați și achiziționată tehnică pentru oficiu.

Aprilie 2013 - Procurarea a trei automobile de marca RENAULT, la etapa de implementare a proiectului „Îmbunătățirea sistemului integrat de management al deșeurilor solide în raioanele Șoldănești, Rezina și Florești”, care au fost destinate pentru prestarea serviciilor de către Întreprinderile Municipale din Șoldănești, Florești și Cotiujeni. În urma procedurilor de achiziție publică drept câștigător pentru procurarea acestor mașini a fost desemnată firma Bras SRL din România.

Ianuarie-iunie 2014 - Informarea locuitorilor raioanelor Șoldănești, Florești și Rezina despre beneficiile colectării separate a deșeurilor și responsabilitatea cetățenilor de a achita la timp facturile pentru acest serviciu public. Campania, cu genericul „Pentru sănătate și un mediu mai curat, colectează deșeurile separat” a fost desfășurată de Agențiile de Dezvoltare Regională Centru și Nord, cu sprijinul financiar al Guvernului Germaniei. Serviciul de colectare separată a deșeurilor a demara în primăvara-vara lui 2014. Costul lunar al acestui serviciu este de 8 lei de persoană pentru locuitorii satelor și 10 lei de persoană pentru locuitorii orașelor. Sloganul campaniei, „Pentru sănătate și un mediu mai curat, colectează deșeurile separat”, însoțește cele 20.000 de broșuri, care sunt distribuite cetățenilor în cadrul celor 35 de întâlniri publice preconizate.

Ianuarie-iunie 2014 - Organizarea ședinței cu Specialiști din cadrul Secției managementul proiectelor (SMP) a ADR Centru, consultanți ai Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), primarul or. Șoldănești, directorul Regia - Apă Șoldănești, proiectantul și coordonatorul local de proiect, discutând posibilitatea aprobării localului, amplasării liniei de balotare și sortare, procurate în cadrul proiectului, și punerea acestuia în funcțiune.

În cadrul ședinței au fost discutate și responsabilitățile părților implicate în inițierea procesului de colectare a deșeurilor.

Ianuarie 2015 - Autoritățile publice locale (27 de primari) și reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale din raionul Florești reuniți pentru a participa la ședința de inițiere în procesul de elaborare a capitolului „Managementul deșeurilor solide” (MDS) din Strategia de dezvoltare socio-economică a raionului Florești (SDSE Florești).

MIGRAȚIE ȘI DEZVOLTARE LOCALĂ, UN NOU START

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Moldova a lansat Proiectul „Integrarea Migrației în Dezvoltarea Locală” (denumirea prescurtată – „Migrație și dezvoltare locală” (MiDL) care presupune abilitarea și mobilizarea migranților pentru o dezvoltare locală durabilă. Acest proiect este parte componentă a unei intervenții multianuale a Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) în domeniul migrației și dezvoltării (M&D) și va fi implementat în cadrul unui parteneriat cu alte două proiecte de către Misiunea în Moldova a Organizației Internaționale pentru Migrație și Agenția Internațională pentru Informație din Țara de Origină (IASCI/NEXUS).

Proiectul „Migrație și dezvoltare locală” va fi implementat în perioada 2015 – 2017 în parteneriat cu Guvernul Republicii Moldova, autoritățile publice locale, organizațiile nonguvernamentale locale, sectorul privat, populația, inclusiv migranții originari din comunitățile-țintă.

Per total, 25 de sate și orașe de pe întreg teritoriul Republicii Moldova vor fi parte a proiectului.

CONTEXT

Conform studiilor recente, circa 479 mii de moldoveni sunt migranți, 370 mii aflându-se în migrație pe termen lung, iar 109,000 sunt migranți circulari. Începând cu 2010, migrația și dezvoltarea au fost recunoscute atât de către autoritățile naționale cât și de către comunitatea internațională ca un subiect important pe agenda de dezvoltare a țării.

Deși există anumite succese la nivel național în domeniul integrării migrației în politici de dezvoltare locală, nu este o le-

gătură coerentă și programatică între autoritățile publice centrale și locale în acest domeniu. Sunt limitate capacitățile de a implica pe deplin membrii comunității, în special femeile și bărbații migranți, pentru a-și aduce contribuția la dezvoltarea comunităților de baștină, cu accent pe îmbunătățirea serviciilor de bază la nivel local, transferul de cunoștințe și competențe, precum și oportunități de angajare și generatoare de venituri.

De asemenea, există o lipsă de capacități instituționale, cunoștințe și modele viabile, care să permită implementarea eficientă a politicii în domeniul M&D, a unui program eficient de implicare și de mobilizare a comunității. Autoritățile publice locale, rareori, abordează acest aspect, ceea ce, într-o mare măsură, împiedică canalizarea eforturilor de dezvoltare locală. Astfel, valorificarea migrației în favoarea potențialului de dezvoltare sau pentru reducerea consecințelor negative ale acestui fenomen asupra dezvoltării locale nu au loc.

PERIOADA DE IMPLEMENTARE

2015 – 2017

ENTITATEA RESPONSABILĂ DE IMPLEMENTARE

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Moldova

BUGETUL

1 941 385 USD

INSTITUȚIA FINANȚATOARE

Agencia Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC)

OBIECTIVELE PROIECTULUI

Proiectul „Migrație și dezvoltare locală” are ca și obiectiv principal asistarea comunităților afectate de migrație în vederea îmbunătățirii serviciilor locale, și anume: aprovizionarea cu apă și sanitație, servicii sociale, de educație și de sănătate, precum și accesul la oportunități generatoare de venituri (reîncadrarea în câmpul muncii, susținerea în dezvoltarea de afaceri).

Având în vedere contextul specific al dezvoltării locale, situația actuală și necesitățile, proiectul are două obiective principale:

Obiectivul 1: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei și Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă vor fi abilitate, vor avea capacități și resurse pentru a presta servicii calitative de reîncadrare în câmpul muncii a tuturor persoanelor revenite;

Obiectivul 2: Autoritățile publice locale vor avea capacități și resurse de a implica membrii comunității, inclusiv migranții, prin promovarea transferului de cunoștințe (know-how) din străinătate în scopul îmbunătățirii serviciilor esențiale locale, precum și prin oferirea de oportunități pentru activități generatoare de venituri.

REZULTATE ȘI ACTIVITĂȚI ALE PROIECTULUI

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (MMPSF) și Agențiile teritoriale de Ocupare a Forței de Muncă (ATOFM) dispun de cadrul de politici, instituțional și bugetar necesar pentru prestarea serviciilor de reîncadrare în câmpul muncii;

• Punctele focale pentru reîncadrare din cadrul Agențiilor Teritoriale de Ocupare a Forței de Muncă dispun de toate instrumentele necesare, cunoștințe și competențe pentru a acorda susținere pentru reîncadrarea în câmpul muncii a persoanelor revenite, în colaborare strânsă cu NEXUS, SYSLAB și BCIS;

• Autoritățile publice locale dispun de cunoștințe, abilități și instrumente necesare pentru a se implica în comun cu membrii comunității, inclusiv migranții în proiectarea și punerea în aplicare a serviciilor publice îmbunătățite (apă și sanitație, servicii de ocrotire a sănătății, educație și sociale) și a inițiativelor generatoare de venituri;

• Migranții, în comun cu autoritățile publice locale dispun de capacități, modele și competențe pentru a crea și gestiona mecanisme inovatoare de suport și Asociații de Băștinași (AdB) la nivel de raion/oraș/comunitate pentru transferul de cunoștințe și competențe, îmbunătățirea serviciilor locale și activități generatoare de venituri;

• Populația și publicul cheie conștientizează potențialul migrației pentru dezvoltarea locală.

BENEFICIARII PROIECTULUI

Autoritățile locale, migranții, membrii comunității, inclusiv femeile, copiii, persoanele în etate, persoanele cu dizabilități și minoritățile din 25 sate și orașe din regiunea Nord, Centru și Sud, inclusiv Găgăuzia.

ADRESA PROIECTULUI

Moldova, Chișinău, MD-2012
str. Nicolae Iorga 21, et. 3
Tel./fax: +373 22820840

PRIMA ÎNTÂLNIRE A PRIMARILOR PARTENERI AI PROIECTULUI MIGRAȚIE ȘI DEZVOLTARE LOCALĂ

Primarii parteneri ai Proiectului Migrație și Dezvoltare Locală au participat pe 3 decembrie 2015 la prima întâlnire din cadrul Proiectului

Sergiu Ceauș, Secretar General adjunct al Guvernului a ținut să felicite primarii cu faptul că localitățile pe care le reprezintă au fost selectate în calitate de parteneri ale Proiectului. „Guvernul Republicii Moldova mizează foarte mult pe suportul cetățenilor plecați la muncă peste hotare. Utilizarea acestui potențial nu este posibilă în deplină măsură mizând doar pe remitențe. Acesta este un proces complex care necesită implicarea autorităților centrale, dar și locale în a stimula concetățenii noștri să fie parte a dezvoltării locale. Sunt sigur că prin intermediul acestui proiect va fi dat start unor modele de dezvoltare locală cu suportul migranților”, a declarat Ceauș.

Olesea Cazacu, Manager de Proiect MiDL a făcut o prezentare extinsă a activităților proiectului. „Proiectul „Migrație și dezvoltare locală” are ca și obiectiv principal asistarea comunităților afectate de migrație în vederea îmbunătățirii serviciilor locale, și anume: aprovizionarea cu apă și sanitație, servicii sociale, de educație și de sănătate, precum și accesul la oportunități generatoare de venituri (reîncadrarea în câmpul muncii, susținerea în dezvoltarea

de afaceri). Proiectul „Migrație și dezvoltare locală” va fi implementat în perioada 2015 – 2017 în parteneriat cu Guvernul Republicii Moldova, autoritățile publice locale, organizațiile nonguvernamentale locale, sectorul privat, populația, inclusiv migranții originari din comunitățile-țintă. În total, 25 de sate și orașe de pe întreg teritoriul Republicii Moldova vor fi parte a proiectului”.

Angela Stafii, expert în domeniul migrației a ținut să menționeze că 38,6% din gospodăriile din Moldova au avut una sau mai multe persoane care au practicat migrație internațională și / sau mobilitate geografică (mobilitate internă), iar 29,4% din gospodării au avut unul sau mai mulți sau toți membrii în migrație internațională, fie pe termen lung sau sezonier.

„Unde sunt inginerii, medicii și profesorii din localitățile Dvs.? Ce au făcut autoritățile locale din Moldova pentru ca remitențele să nu fie folosite doar în consum? Ce câștigă localitatea în rezultatul migrației? Cum poate fi folosită migrația în mod eficient pentru prosperarea localității de baștină?”, sunt doar câteva întrebări pe care experta în migrație le-a adre-

sat primarilor, în calitate de actori principali în generarea și implementarea soluțiilor pentru dezvoltarea locală cu ajutorul migrației.

În sesiunea interactivă de dezbateri, primarii și-au expus părerile referitor la potențialul migrației în dezvoltarea comunităților, dar și instrumentele

necesare de folosit în acest scop. Printre acestea, au fost menționate: susținerea migranților în a iniția afaceri la nivel local, ceea ce va mări numărul locurilor de muncă și încasările la buget; implicarea migranților în crearea de servicii pentru toate păturile sociale; inițierea grupurilor de

voluntariat la nivel local etc.

Toți cei prezenți și-au arătat disponibilitatea de a contribui în a fi mici laboratoare în inițierea de proiecte viabile în domeniul migrației și dezvoltării locale. Unul dintre motto-urile identificate de primari a fost: „Migreză liniștit și revino investind”.

INSTRUIȚI - ÎNSEAMNĂ PUTERNICI!

Primăriile devin puternice atunci când aleșii locali sunt în căutare permanentă să își îmbunătățească cunoștințele și abilitățile profesionale. Toate acestea pentru a cunoaște legislația, drepturile și obligațiunile. Or, numai în acest fel pot fi în totalitate în serviciul localității și al oamenilor.

ÎMBUNĂȚĂȚIREA CUNOȘTIINȚELOR SPECIALIȘTILOR DIN PRIMĂRII

În timpul celor trei ani de implementare a Programului Comun de Dezvoltare Locală Integrată (PCDLI), funcționarii cu poziții cheie în primăriile țintă ale programului au participat la instruirii specializate și au fost consultați în domeniile lor de activitate, cum ar fi: managementul resurselor umane, achizițiile publice, ma-

INSTRUIȚI - ÎNSEAMNĂ PUTERNICI!

→ nagementul proprietății, finanțee publice locale și administrarea taxelor și impozitelor locale, elaborarea proiectelor, utilizarea computerului și soft-urilor specializate. Ion Cărpineanu, primarul de Cărpineni (Hâncești) consideră că instruirile tematice au fost foarte utile.

„Am descoperit aspecte pe care eu, ca și primar, nu le cunoșteam. Am avut ocazia să-mi dezvolt metodologii de lucru mai eficiente. De asemenea, am înțeles de ce se întâmplă multe în domeniul finanțelor publice locale și cuam aceste momente pot fi eradicate, am conștientizat raportul dintre „respectarea tradițiilor” versus a legilor când administrăm proprietatea publică. În general, primăriile rurale au puțini specialiști calificați și pârgii să îi atragă. De aceea, este foarte important să acordăm atenție dezvoltării profesionale continue”.

Ludmila Magu, secretarul consiliului local din Cupcini consideră că aceste instruirii au fost extrem de utile, cu informație binevenită, pentru fiecare specialist în parte în domeniul lui de activitate. „Eu personal, la cursurile de resurse umane, domeniul meu de responsabilitate, am aflat multe detalii noi și schimbări cu care trebuie să trebuie să ținem pasul”.

SPORIREA CAPACITĂȚILOR ADMINISTRATIVE ȘI INSTITUȚIONALE ALE PRIMĂRIILOR

Pentru a putea oferi servicii mai eficiente pentru oamenii din comunitățile rurale, cele 30 de primării din cadrul PCDLI au fost sprijinite să își îmbunătățească capacitățile instituționale. După analiza problemelor și necesităților, primăriile au elaborat planuri de consolidare a capacităților instituționale și au implementat proiecte de dezvoltare instituțională, cu sprijinul programului. Prin intermediul

acestor proiect, jumătate din primării au renovat și creat condiții adecvate pentru ședințele comunitare și cele ale consiliilor locale, au îmbunătățit comunicarea cu membrii comunităților prin intermediul panourilor și buletinelor informative (12 comunități) și radioului/difuzoarelor locale (2 comunități).

Majoritatea primăriilor pot activa mai eficient utilizând echipament modern și soft-uri, iar în trei dintre ele au fost îmbunătățite condițiile de lucru pentru funcționari prin renovarea sistemelor de încălzire. Accesul la serviciile primăriilor s-a îmbunătățit odată cu instalarea rampelor, birourilor primăriei în satele din comună în trei comunități, precum și a biroului cu relații cu publicul/ghișeului unic etc.

Potrivit lui Vasile Casian, primarului de Sculeni (Ungheni): „Deseori, oamenii nu știu cui anume să se adreseze cu problema pe care o au, ceea ce creează confuzii și sustrage specialiștii de la muncă. Biroul relații cu publicul din primărie funcționează după principiul ghișeului unic și asigură gestionarea corectă și mai eficientă a solicitărilor oamenilor”.

VIZITE DE STUDIU LOCALE

Pe parcursul activității programului am constatat că foarte multe primării din țară au experiențe pozitive pe care le pot împărtăși altor localități în calitate de bune practici. Acesta a fost unul dintre instrumentele aplicate de PCDLI pentru instruirea primarilor și funcționarilor din primării.

O opinie larg împărtășită de primari este că aceste vizite în satele și comunele conduse de colegii lor primari din alte localități din țară le-au oferit posibilitatea de a vedea lucruri, care nici nu bănuiau că există în Moldova.

„A fost o vizită extraordinară de utilă. Nu este neapărat să mergem peste hotare în vizite de studiu, avem foarte multe de

învățat de la primarii din diverse localități de la noi din țară. Am fost extraordinar de uimită de parteneriatele transfrontaliere stabilite de primarul de Colibași cu România și Ucraina. De asemenea, am avut ce învăța de la primarul s. Giurgiulești”, susține Valentina Ceaușceac, primar de Sîngerei Noi (Sîngerei) despre una din cele șase vizite de studiu organizate de PCDLI în diferite localități ale Republicii Moldova, pentru primarii din localitățile țintă ale programului.

VIZITE DE STUDIU INTERNAȚIONALE

Pe parcursul celor trei ani de implementare a PCDLI, primarii din localitățile țintă au vizitat mai multe țări pentru a prelua idei și exemple de bune practice și pentru a crea parteneriate cu localitățile vizitate. Astfel, în Polonia primarii s-au informat despre instrumente de modele de dezvoltare locală economică și îmbunătățirea serviciilor locale, în Estonia – despre inovații și servicii electronice, iar în România și Ucraina și-au îmbogățit cu-

noștințele despre dezvoltarea locală, regională și transfrontalieră și au stabilit parteneriate pentru proiecte transfrontaliere.

Valeriu Guțu, primarul de Ciorești (Nisporeni), după vizita de studiu din Estonia, se întreabă: „De ce în Estonia este posibil, iar în Moldova lucrurile se mișcă atât de greu? Este de apreciat investiția în primării din R. Moldova pe care o face PCDLI. Ne întoarcem acasă și mai motivați să facem lucruri inteligente în folosul cetățenilor noștri”.

Primarul satului Chișcăreni, raionul Sîngerei, Silvia Țurcanu, relatează după vizita de studiu din Polonia: „Dacă până acum îmi imaginam vag parcursul pentru dezvoltarea economică a localității Chișcăreni, acum am exemple foarte bune pe care vreau să le transpun în viață împreună cu întreaga echipă a primăriei și cu comunitatea. Am înțeles cum poate fi dezvoltată o zonă care nu are foarte multe posibilități industriale, cum trebuie valorificat turismul rural.”

ÎNTÂLNIRILE TRIMESTRIALE ALE PRIMĂRIILOR

O dată în trimestru, primarii din localitățile beneficiare ale PCDLI se întruneau întrunit pentru a discuta despre subiecte și problemele care, deseori, erau comune. Reprezentanții diverselor instituții publice și partenerilor de dezvoltare au discutat cu primarii despre politicile publice și subiecte actuale pentru administrația publică locală, cum ar fi: descentralizare și reformele în sistemul de finanțe publice locale, agenda de e-guvernare, activități culturale și pentru tineret, dezvoltare economică locală, implementarea proiectelor și oportunități de finanțare etc.

În opinia lui Pavel Codreanu, primar de Ruseștii Noi (Ialoveni), aceste întâlniri au fost minunate, binevenite și foarte utile. „Am aflat lucruri foarte utile de la colegii mei din experiența lor practică, am luat multe materiale necesare, după care m-am străduit să le implementez și în localitatea mea. Am avut parte de invitați deosebiți care ne-au vorbit despre subiecte relevante și interesante pentru noi. Dar cel mai important este faptul că noi, primarii din Program, ne-am împrietenit, ne contactăm și ne ajutăm cu sfaturi când avem nevoie”.

**IT ȘI INOVAȚII
ÎN GUVERNAREA
LOCALĂ**

Primăriile beneficiare ale PCDLI s-au dovedit a fi deschise pentru inovații și schimbare în activitatea lor de fiecare zi. După cursurile în domeniul IT, jumătate din primării au elaborat pagini web și majoritatea și-au sporit prezența online pe rețelele de socializare. "Pentru primăria noastră pagina web este un instrument care ne ajută să informăm mai bine locuitorii despre activitățile noastre, ne străduim să postăm cât mai multă informație de interes public, facem ședințele locale publice online. Tot online aflăm și opinia locuitorilor orașului despre problemele locale", consideră Larisa Ciornaia, viceprimar de Lipcani (Briceni).

Prin inovație primăriile sunt mai aproape oameni și necesitățile lor. Cu susținerea PCDLI, patru primării au testat diverse soluții tehnice pentru a îmbunătăți comunicarea cu cetățenii și serviciile locale, cum ar fi sisteme GPS de monitorizare a echipamentelor tehnice, site-ul resurselor agricole, forței de muncă și serviciilor locale, utilizarea SMS-urilor și transmisiunilor online pentru informarea și comunicarea cu cetățenii. La Sărata Galbenă a fost implementat un program pentru evidența și monitorizare a consumului și plățile pentru serviciile comunale, precum și pentru distribuirea facturilor direct către client. „Toate acestea vor contribui la îmbunătățirea calității prestării serviciilor și la o transparentizare a întreg procesului”, este de părere Ștefan Vlas, primarul de Sărata Galbenă.

**INSTRUIREA NOILOR
ALEȘI LOCALI**

Începând cu anul 2007 PCDLI a susținut dezvoltarea locală durabilă prin instruirea noilor aleșilor locali după fiecare scrutin al alegerilor locale, desfășurând astfel trei runde de instruirii la nivel național. Pentru fortificarea cunoștințelor, cei circa 12000 de aleși locali au primit cea de a treia ediție actualizată a Ghidului alesului local. În același timp, de acum înainte, acest tip de instruirii vor putea fi accesate online de către aleșii locali grație creării unei platforme de instruire la distanță de către Academia de Administrare Publică cu suportul PCDLI.

"Pe parcursul lunii noiembrie 2015, toți primarii din țară au învățat cum să îmbunătățească procesul decizional la nivel local, care sunt competențele aleșilor locali, performanța bugetară și buna gestionare a serviciilor de utilitate publică. În contextul în care aproximativ jumătate dintre primarii din Republica Moldova sunt la primul mandat după alegerile locale din vara anului curent, aceste instruirii sunt foarte necesare. Pe de altă parte, edilii cu mandate repetate, au solicitat în repetate rânduri instruirii în contextul reformei de descentralizare", a precizat Aurelia Țepordei, director al Departamentului Dezvoltare Profesională din cadrul Academiei de Administrare Publică.

**DIMENSIUNEA DE GEN, ABORDARE
PENTRU DEZVOLTARE**

În data de 10, 11 și 13 noiembrie, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), cu suportul Proiectului USAID de Susținere a Autorităților Locale din Moldova și Proiectul GIZ de Modernizare a Serviciilor Publice Locale, petrece o serie de instruirii pentru membrii săi cu genericul "Integrarea dimensiunii de gen în serviciile publice locale", în cadrul cărora edilii sunt informați despre modalitățile de integrare a dimensiunii de gen în procesul de luare a deciziilor la nivel local, în strategiile de dezvoltare locală și în proiectele de dezvoltare locală. Astfel, reprezentanții APL fac cunoștință cum pot să lanseze inițiative pozitive, asigurând un acces și o participare egală, prin prisma dimensiunii de gen.

În debutul seminarului, expertul CALM, Irina Luncașu, a salutat participanții și le-a prezentat o scurtă incursiune în conceptele și metodele dimensiunii de gen. Luncașu a menționat că implicarea tuturor cetățenilor, fără discriminare sau neglijare de orice gen, poate reprezenta un suport important pentru localități. Având un potențial încă neexploatat, femeile pot să ofere comunității experiența și priceperea lor. Rămâne de făcut un apel potrivit către ele.

În continuare, Irina Caisîn, reprezentant al Direcției de Politici de asigurare a egalității între femei și bărbați a MPSF a expus participanților principalele aspecte ale cadrului legal național în ceea ce privește dimensiunea de gen. În acest sens, autoritățile au adaptat și continuă să adapteze normele naționale la standardele europene, asigurând astfel un echilibru în societate.

Un adevărat transfer de informații a fost realizat de Ludmila Malcoci, expert

național, dr. hab. Sociologie, care, într-o manieră interactivă, a informat participanții cum să abordeze în cel mai corect și eficient mod dimensiunea de gen în implementarea proiectelor de infrastructură, în planurile de dezvoltare socio-economică și în procesul de luare a deciziilor la nivel local. De asemenea, un accent

preponderent a fost pus pe importanța componentei comunicaționale, unica în stare să asigure transparența proiectelor, deciziilor, dar și accesul la informațiile de interes public. Primarii au participat activ la discuții și au exemplificat prin situații reale din localitățile pe care le gestionează importanța acestor deziderate.

Egalitatea de gen este un aspect indispensabil în planificarea locală, elaborarea bugetului, luarea deciziilor la nivel local, prestarea serviciilor publice, implicarea cetățenilor, scrierea propunerilor de finanțare către diverși donatori, etc.

Instruirile sunt realizate de Congresul Autorităților Locale din Moldova, cu suportul Proiectului USAID de Susținere a Autorităților Locale din Moldova și Proiectul GIZ de Modernizare a Serviciilor Publice Locale.

BUGETAREA SENSIBILĂ LA DIMENSIUNEA DE GEN, ÎN BENEFICIUL COMUNITĂȚII

Congresul Autorităților Locale din Moldova, în parteneriat cu UN Women și Academia de Studii Economice din Moldova a lansat o campanie de informare a membrilor săi, în cadrul Proiectului regional privind promovarea politicilor sensibile la gen în Europa de Sud-Est, faza II, susținut de UN-Women.

Pe lângă transferul de bune practici, ediliile beneficiază de suportul unor experți renumiți în domeniu, care le-au expus cu lux de amănunte cum pot utiliza în folosul comunității proiectele care vizează promovarea egalității de gen în societate, prin implicarea cetățenilor în procesul

de administrare și gestionare a treburilor publice.

Scopul acestei instruirii, care va avea loc în trei etape, este de a ajuta participanții să ajungă la o înțelegere a utilității urmării respectării egalității de gen ca obiectiv și utilitatea bugetării sensibile la gen la nivel local

pentru atingerea acestui obiectiv.

Experții prezenți au informat ediliile privind politicile și strategiile care promovează egalitatea de gen în Republica Moldova, particularitățile demografice ale conceptului de gen, dar și influența aspectului de gen asupra pierderilor demografice și economice. Potrivit acestora, primarii localităților ar trebui să țină cont de potențialul enorm pe care îl au femeile și să le implice în cadrul proiectelor inițiate. "În marea majoritate, femeile sunt acelea care gestionează bugetul

gospodăriei. Cercetările arată că femeile sunt mai bune la utilizarea resurselor gospodăriei pentru cauze de interes comun, cum ar fi învățământul, alimentele, planificarea pentru viitor. Producătorii devin tot mai conștienți de femei în calitate de piață emergentă. Angajatorii devin tot mai conștienți de ceea ce pierd atunci când femeile nu-și realizează potențialul și la majorarea productivității când femeile și bărbații lucrează împreună", au menționat vorbitorii.

Participanții au oferit exem-

ple din localitățile lor și au participat activ la sesiunea de întrebări și dezbateri.

Seminarele sunt organizate de Congresul Autorităților Locale din Moldova, în parteneriat cu UN Women și Academia de Studii Economice din Moldova în cadrul proiectului: "Promovarea politicilor sensibile la dimensiunea de gen din Europa de Sud-Est", implementat cu suportul financiar al UNWomen.

PRIMARII CALM, PROMOTORI

AI DESCENTRALIZĂRII ȘI TĂRII!

PRIMARII CALM, PROMOTORI

AI DESCENTRALIZĂRII ȘI ȚĂRII!

